

HARİCİLİK

- Hâricîliğin doğuşu, **Sıffîn** Savaşı'nda **hakem** olayının ortaya çıkmasıyla meydana gelmiştir.
- Muâviye'nin hakemi **Amr b. el-As** idi.
- Hz. Ali'nin hakemi **Ebu Musâ el-Eş'ari**'dir.
- "lâ hükme illâ lillâh" (hüküm ancak Allah'a aittir) sloganıyla tahkime ve tahkim sonucu varılan anlaşmaya karşı çıktılar.
- Hz. Ali'yi ikna edemeyince, onu terkedip Kufe yakınındaki **Harurâ** denilen yere çekildiler ve böylece **ilk Harici zümreyi** oluşturdular.
- Hariciler siyasi-itikadi nitelikli **ilk mezheptir**.
- Hariciliği ortaya çıkaran sebeplerin başında bedevi karakteri gelir.
- İtikadi konularda **slogancı-tekfirci** yaklaşımları vardır.
- Hariciler, Ashabtan Abdullah b. **Habbab b. Eret** ile hamile eşini sorguya çekmişler (**isti'raz**) ve 'Ali müşriktir' demediği için öldürmüşlerdi.
- **Nehrevan savaşında** Hz. Ali'nin ordusu tarafından Hâricilerin tamamına yakını öldürüldü.
- Hariciler **Nehrevan savaşında** resmen kuruldu.
- Üç ay sonra Haricilerle **Nuhayle** savaşı yapıldı. Çoğu öldürüldü.

HARİCİLİĞE VERİLEN İSİMLER

- **Hâric Havâric:** "*Allah'a ve peygamberine hicret edenler*" anlamında kendileri için kullanırlar.
- **Ehl-i şurât:** "*Canlarını ve mallarını Allah'a satanlar*" manasındaki ayete nispetle kendilerine demişlerdir.
- **Muhalifleri tarafından kendilerine verilen isimler**
- **Hariciyye:** İnsanlardan, dinden ve haktan ayrılanlara verilen isimdir.
- **Mârîka:** Dinden *çıkanlar*
- **Haruriyye:** Hz. Ali'den ayrıldıktan sonra ilk toplandıkları yer olan Harurâ'ya nisbetle kendilerine bu isim verilmiştir.
- **Vehbiyye:** Reisleri Abdullah b. Vehb er-Râsibi'ye nispetle
- **Muhakkime:** Hakemlere rızâ göstermeyi reddetmelerinden dolayı

Haricilerin Görüşleri

- Hz. Osman ve Hz. Ali'den ve onları siyasi davalarında haklı görenlerden **teberri edip uzaklaşmışları**
- Hz. Ali ve Hz. Osman'ı tekfir etmeyen ve lânetlemeyen Müslümanları, kâfir saymak ve onları acımasızca öldürmek
- Amel imandan bir cüzdür. Büyük günah işleyenler kafirdir.
- Devlet başkanı sünnete aykırı uygulamalarda bulunduğu anda ona karşı ayaklanmayı farz kabul etmek
- Kendi görüşlerine katılmayan, önderlerini halife olarak tanımayanları, Müslüman olsalar dahi kafir sayıp, mal ve canlarını helal addetmek
- Halifelik âdil, âlim ve zâhid olması şartıyla hür yahut köle her Müslümanın hakkıdır.
- Halife, müslümanlar arasında yapılan hür seçimle iş başına getirilir; doğru yoldan ayrıldığı zaman da azledilir ve öldürülür.
- Hâricîler'in ahlâkî davranışlarının iki ana temeli **takvâ** ve **şecaattir**.

AMR B. AS

- Tahkim olayında Muâviye b. Ebû Süfyân'ın hakemidir.
- Ecnâdeyn ve Yermük savaşlarına katılmıştır.
- Hz. Ömer zamanında Filistin'i kesin olarak İslâm hâkimiyeti altına aldı.
- Kudüs halkının şehri Halife Ömer'e teslim etmelerini sağlayan da odur.
- Mısırın fatihi olarak bilinir. (Hz. Ömer dönemi)

TAHAYYÜL

- **EZARİKA:** Hariciler arasında büyük günah işleyenlerin hemen öldürülmesi gerektiğini savunan ve en katı Harici mezheptir.
- **İBADİYYE:** Büyük günah işleyenlerin dinden çıkmayıp, Allah'ın kendisine verdiği nimetlere nankörlük anlamında bir küfür içerisinde olduğunu söyleyen daha ılımlı gruptur.

ANA HARİCİ FIRKALARI					
Ezârika	EN	Acârîde	A Sİ	Beyhesiyye	BEY
Necedât		Seâlibe		Sufriyye	SUFİ
		İbâdiyye		Muhakkime-i Ula	HAKKIMI
Kod: "EN ASİ BEY SUFİ.. Çünkü o bir <u>Harici</u>.. Bir türlü HAKKIMI alamıyorum."					

İBADIYYE

- Kurucusu **Abdullah b. İbâd'dır.**
- Rüstemiler devleti'ni kurmuşlardır.
- Günümüzde Uman, Hadramut, Zengibar, Libya, Tunus, Cezayir ve Batı Sahrâ'nın çeşitli yerlerinde varlığını sürdürmektedir.
- İbâdîler'in **ibadet ve muamelât** konusunda, Uman ve Kuzey Afrika'da beraber yaşadıkları Sünnî Müslümanlarla herhangi bir mühim farklılığı bulunmamaktadır.
- **İlk hariciler** Büyük günah işleyenleri kâfir sayıp ebedi olarak cehennemde olduklarını savunurlar.
- **İbâdiyye'ye göre** ise; amel, imandan bir parça olmakla birlikte, amelsizlik ya da büyük günah bir Müslümanı dinden çıkarmaz, onu doğrudan kafir yapmaz.
- Amelsizlik ve günahkarlık yine küfür olarak adlandırılmaktadır; fakat bu küfür "nankörlük" anlamında "**nimet küfrü**"dür.

İbâdiyye'nin Görüşleri

- **Devlet başkanını** belirlemek dinî bir görevdir.
- İmamın seçim (biat) yoluyla başa geçirilmesi gerektiğine inanırlar.
- İmam'ın Kureş'ten olma şartını kabul etmezler.
- Adil olmak şartıyla kölenin bile halife olacağına inanırlar.
- Allah'ın sıfatlarının zâtından ayrı olmadığını söylerler.
- Kur'an'ı mahluk kabul eder ve ahirette şefaati inkar ederler.
- Hayır ve şerrin Allah'tan olduğuna inanırlar.
- Kulların fiilleri, Allah'ın dilemesi ve yaratmasıyla meydana gelir.
- Muhaliflerinin bulunduğu yerlere cihad açılmalıdır.

MÜRÇİE MEZHEBİ

- Siyasî ve itikadî bir fırka olarak büyük günah işleyenlerin durumlarını Allah'a bırakıp, manevî sorumlulukları hakkında düşüncelerini açıklamayan topluluklara verilen isimdir.
- Mürcie'ye göre nasıl tâat küfre fayda vermezse, günah da imana zarar vermez.
- Büyük günah işleyen bir kimsenin, mümin sayılıp sayılmayacağı hakkındaki tartışmaların çoğaldığı bir dönemde ortaya çıkmış ve Hz. Hasan'ın hilâfeti Muâviye'ye devretmesiyle daha da güçlenmiştir.
- Mürcie düşüncesinin doğuşunun arkasında Muaviye'nin Hz. Ali'yi kötüleme ve Hz. Osman'ı övme kampanyasını başlatması vardır.

MÜRCİE MEZHEBİ

- Emevi ve Abbasi yöneticileri; Harici ve Şia gibi iktidarı ele geçirmeye yönelik bir amaç gütmeyen Mürcie mensuplarının faaliyetlerine engel olmamış ve onları çeşitli görevlere getirmekte sakınca görmemiştir.
- Yeni müslüman olanlar arasında da çok sayıda taraftar kazanmıştır.
- Akılcılığı benimseyip dini siyasî ve içtimaî alanda sistemleştiren bir ekoldür.
- Türkler'in Müslüman olup Mâtürîdîliği kabul etmesi de büyük ölçüde Mürcie'nin bölgedeki hâkimiyeti ve temsil ettiği ılımlı-uzlaşmacı teolojisi sayesinde mümkün olmuştur.
- Mâtürîdîliğin doğuşuna ve fikrî sisteminin gelişmesine de zemin hazırlamıştır.
- Mürcie, Emevîler döneminde yayılmaya başlamış ve pek çok âlimin mezhebi haline gelmiştir.
- Mürcie, Emevî halifeleri arasında en büyük desteği **Ömer b. Abdülazîz**'den görmüştür.

MÜRCİE MEZHEBİNİN ÖZELLİKLERİ

- Büyük günah işleyen kişinin durumunu Allah'a bıraktıklarından dolayı onlara **Şükkak** yani **şüpheciler** denilecek.
- Amel imandan bir parça olmadığı gibi **iman artmaz ve eksilmez.**
- İmanda istisnayı kabul etmezler. Yani inşallah Mü'minim denmez.
- Mürcie, **imani sadece dil ile ikrar, tasdik, sevgi ve bilgiden** ibaret sayar.
- Halifenin Kureyş'ten olması şartı yoktur.
- **Ebu Hanife**, Ameli imanın zorunlu parçası görmediği için Mürcie ithamına maruz kalmıştır.
- Mürcie'yi, meşruiyetini halktan alan bir yönetim biçimini savunan **ilk** mezhep / Saltanata karşı
- Fıkhî konularda da akli, te'vili sistematik biçimde kullanan ilk ekol
- Bütün Mürciîler Hanefî ve re'y taraftarı kabul edilir.

Mürcie'nin Ortaya Çıkış Sebepleri

- Harici zihniyeti
- Emevi – Haşimi çekişmesi
- Emevilerin politik ve ekonomik siyaseti
- Kentleşme sürecinin doğurduğu siyasal, ekonomik ve toplumsal problemler
- Emevi halifelerinin Araplara farklı muameleleri
- Emevilerin muhaliflerine acımasız davranması
- Emevilerin mevali politikası

2024 DHBT LİSANS MEZHEPLER TARİHİ

16. İslam toplumundaki en erken eğitim yapılanmalarından biri İbaziler tarafından oluşturulmuştur. Bu kapsamda onların Basra merkezli kurdukları bir teşkilat bünyesinde farklı bölgelerden gelen kişiler eğitim görmüş, eğitimlerinin ardından memleketlerine dönerek öğrendiklerini orada öğretmeye başlamışlardır. Böylece İbazilik'in görüşleri erken tarihlerden itibaren Kuzey Afrika'ya kadar yayılma imkânı bulmuştur.

Bu parçada bahsedilen İbaziler'e ait eğitim teşkilatı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Darü'l-Huffaz
- B) Medresetü'l-İrşad
- C) Darü'l-Hikme
- D) Hameletü'l-İlim
- E) Beytü'l-Hikme

Cevap Anahtarı: D

DİKAB 2023 MEZHEPLER TARİHİ

30. Haricilik içinde;

- ismini kurucusundan alan,
- Ehl-i Dave, el-Kaade, Vehbiyye, Ehl-i İstikame gibi isimlerle de anılan,
- günümüzde Kuzey Afrika ve Umman'da varlığını sürdüren,
- büyük günah işleyen kişiyi nimet küfrüne düşmüş muvahhid olarak niteleyen

grup aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Ezarika
- B) Necdiye
- C) İbaziye
- D) Sufriye
- E) Beyhesiye

Cevap Anahtarı: C

2024 DİKAB MEZHEPLER TARİHİ

28. Hilafetle ilgili

- I. Halife olacak kişi nas ve tayinle belirlenir.
- II. Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in halifelikleri meşrudur.
- III. Dinî ve dünyevi liderliğin ayrılması gerekir.
- IV. Hilafet hakkını kötüye kullanan bir kimse görevinden azledilir.

görüşlerinden hangilerini Haricilerin benimsediği söylenebilir?

- A) I ve III
- B) I ve IV
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

CEVAP ANAHTARI: D

MEZHEPLER TARİHİ 2023 MBSTS

57. Aşağıdakilerden hangisi Haricilerin Ezarika kolunun görüşlerinden biri değildir?

- A) Ehil olan her Müslüman halife olabilir.
- B) Sözde ve amelde takiye caizdir.
- C) Amel imandan bir cüzdür.
- D) Müslümanlardan kendilerine katılmayanlar müşriktir.
- E) Büyük günah işleyip tövbe etmeyenler ebedi olarak cehennemde kalacaklardır

Cevap Anahtarı: B

2024 DHBT ÖNLİSANS MEZHEPLER TARİHİ

17. Sıffin Savaşı'nda tahkime gittiği için Hz. Ali'yi suçlayarak ayrılan grup Hariciler olarak isimlendirilmiş ve zamanla bir mezhebe dönüşmüştür. Daha çok bedevi Araplardan oluşan bu grup Kureyş'ten olmamalarının da etkisiyle önceleri her bir Arab'ın, sonrasında ise her bir Müslümanın halife olabileceğini ileri sürmüştür. Ancak bu grup dışlayıcı ve tekfirci tutumu sebebiyle birçok kişi tarafından eleştirilmiş ve onların karşısına bir tepki olarak büyük günah işleyenlerin İslam dairesi içerisinde olduklarını savunan bazı kişiler çıkmıştır. Daha çok âlimler tarafından benimsenen ve Mürcie olarak isimlendirilen bu yaklaşım önemli bir taraftar grubu bulamadığı için tam bir mezhep hüviyeti kazanamamıştır.

Bu parçadan hareketle İslam düşünce ekolleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Ortaya çıkışlarında siyasi olaylar etkilidir.
- B) Mezhep içerisinde zamanla fikri değişimler yaşanır.
- C) Mevcut sosyokültürel ortam görüşlerinin şekillenmesinde etkilidir.
- D) Yöneticilerin iktidarlarının meşruiyetini sağlamalarına yardımcı olurlar.
- E) Bir görüşün mezhebe dönüşmesi onun toplumsal bir karşılığının olmasıyla mümkündür.

Cevap Anahtarı: D

DİKAB 2022 MEZHEPLER TARİHİ

29. Mürtekib-i kebirenin durumu konusunda mezhepler arasında çeşitli yorum farklılıkları bulunmaktadır. Bu mezheplerden birine göre mürtekib-i kebire mümin olma vasfını kaybetmiştir. Fakat kalbinde Hz. Muhammed'e ve getirdiklerine yönelik tasdiki bulunduğu için müşrik de değildir. Böyle bir kimse Allah'ın kendisine bahsettiği iman nimetinin kıymetini bilememiş ve bu nimete nankörlük etmiştir, yani küfr-i nimet hâlidir. Eğer tövbe ettikten sonra ölürse mümin, tövbe etmeden ölürse kâfir olarak ahirette hesaba çekilir.

Bu parçadaki görüşü savunan mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İbaziyye
- B) Maturidiyye
- C) Mürcie
- D) Eşariyye
- E) Cehmiyye

Cevap Anahtarı: A

DİKAB 2022 MEZHEPLER TARİHİ

25. Siffin Savaşı sonrası varılan tahkim kararı Hz. Ali'nin ordusundaki bir grup tarafından Kur'an'a muhalif bir uygulama olarak görülmüş ve savaşın tarafları her ne kadar kalplerinde iman olsa da ameldeki yanlışları ve eksiklikleri sebebiyle küfre düşmekle itham edilmiştir. Bu durum amelin kişiyi imandan çıkarıp çıkarmadığı ve büyük günah işleyen kimsenin mümin olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalarını doğurmuştur. Özellikle Ezarika grubunun büyük günah işleyenleri mürted olarak konumlandırması, mürtedlere uygulanan hükümleri onlara uygulamalarına yol açmıştır. Bu aşırı tutum ise amelin imana karıştırılmaması ve kişilerin imani statüleri hakkında kesin bir hükümde bulunmaktan kaçınılması gerektiği şeklinde daha ihtiyatlı bir düşüncenin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu düşünce aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

- A) İrca
- B) İhbat
- C) İkrar
- D) İnzar
- E) İvaz

Cevap Anahtarı: A

DHBT 2022 ORTAÖĞRETİM MEZHEPLER TARİHİ

17. İtikadi ve siyasi İslam mezhepleri içerisinde;

-Hüküm ancak Allah'a aittir..." (Enam, 6:57) ayetini slogan hâline getiren,
- Kureyş'e mensubiyeti devlet yöneticiliği için gerekli görmeyen,
- Hz. Ebu Bekir ile Hz. Ömer'in halifeliklerinin tamamını, Hz. Osman'ın ise ilk altı yıllık hilafetini geçerli sayan

mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Zeydilik
- B) Haricilik
- C) İmamilik
- D) Mürcie
- E) Dürzilik

CEVAP ANAHTARI: B

2024 İHL MEZHEPLER TARİHİ

37. Alimler, İslam'ın temel inanç esaslarına tamamen aykırı mahiyette aşırı görüşler ileri süren kişi veya grupları nitelemek üzere "gulat" kavramını kullanmışlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi âlimler tarafından bir mezhebin gulat olarak nitelendirilmesine sebep olan görüşler arasında yer almaz?

- A) Hulul
- B) İrca
- C) Beda
- D) Tenasüh
- E) Recat

Cevap Anahtarı: B

CEBRİYYE

- *Kullara ait fiillerin Allah tarafından yaratıldığını*, onların gerçek anlamda bir fiile sahip olmadıklarını ve dolayısıyla cebir altında bulduklarını savunan ekoldür.
- Cebriye'ye göre “*insan, rüzgâra kapılmış yaprak*” gibidir.
- Bu fikri ilk defa **Ca'd b. Dirhem** ileri sürmüştür.
- Cebir fikrini temellendirerek *kelâm ilmine mal eden* **Cehm b. Safvân'dır.**
- Cehm b. Safvân fırkanın kurucusudur.
- Cebriyye'ye **Cehmiyye** adı da verilir.

CEBRİYYEYİ KADERİYYE VE MUTEZİLEDEN AYIRAN GÖRÜŞLERİ

- İrade konusunda insanın fiillerinde hiçbir etkisinin olmadığını her şeyi yapan edenin Allah olduğunu ifade etmeleridir.
- Bunun sonucu olarak insan kendi fiillerin yaratıcısı değildir.
- İman Allah'ı bilmek, küfür ise Allah'ı bilmemektir. İmanı marifetullah şeklinde tanımlayacaktır.

CEBRİYYE- CEHMIYYE

- Allah'a subuti ve haberi sıfatlar nispet edilemez. "Yed", "vech" vb. tabirler, akla uygun bir biçimde te'vil edilmelidir.
- Bu konuda ilk fikir beyan eden Cad b. Dirhem, sistemleştiren ise Cehm b. Safvan'dır.
- Şefaath kabul edilemez.
- Cennet ve cehennem sonu vardır.
- Allah insana güç yetiremeyeceği sorumlulukları yükleyebilir.
- Allah (c.c.) ne dünyada ne ahirette görülemez.
- Kabir azabı, sırat ve mizan da yoktur.

CEBRİYYENİN SAVUNUCULARI

- İlk kurucusu **Cehm b. Safvan'dır.**
- İkinci kurucusu **Cad b. Dirhemdir.**
- Sıfatlar konusunda ilk tartışmayı başlatan ve Allah'ın sıfatlarını ilk inkar eden **Cad b. Dirhem'dir.**
- Kur'anın mahluk olduğunu ilk kez savunan **Cad b. Dirhem'dir.**
- İnsanın özgürlüğünü yok saymayı sistemleştiren kişi **Cad b. Dirhem'dir.**
- Cebriyeti sistematik olarak savunan kişi **Cad b. Dirhem'dir.**
- Mu'tezile Cebriye çekişmesi Abbasiler ile Emeviler çekişmesine dayanır.
- Allah'ın sıfatlarını inkar edenler için kullanılan kavram **Ta'til- Muattıla'dır.**
- İnsan hürriyetini inkar eden **Cebriye'dir.**
- İnsan kendi fiillerinin yaratıcısıdır diyenler: **Mu'tezile, Haricilik ve Kaderiyye'dir.**
- Külli irade Cüzzi irade diyen **Maturidilik'tir.**
- Kesb kavramını ortaya koyan ise **Eş'ariliktir.**
- **Kesb:** İnsan ister Allah sürekli yaratır.

KADERİYYE

- Kader inancını reddeden düşünce ve inanç akımı, sorumluluk doğuran fiillerin sadece **insan iradesiyle** gerçekleştiğini ileri süren itikadî mezheptir.
- Allah'ın belirlediği kader yerine insanın belirlediği bir kadere inanmaları ve fiilleri Allah'a değil insana isnat etmelerinden dolayı bu ismi almıştır.
- Kaderiyye denilmesinin nedeni **kader konusunu merkeze almalarından** dolayıdır.
- **Kaderiyye mezhebinin ortaya çıkması**
- Cemel vakası ve Sıffin savaşında Müslümanların birbirinin kanını akıtması durumunda;
- Büyük günah işleyenin durumu nedir?
- Amel imandan mıdır?
- Yaşanan olaylar Allah'ın takdiri ile mi insanın iradesi ile mi meydana geldi?
- İnsan kendi fiillerinin yaratıcısıdır. Kader diye bir şey yoktur.

- **Gayland ed Dimeşki** ve **Mabed el Cüheni** tarafından kurulan ve Cebriye mezhebine karşı ortaya çıkan ve kaderi ilk inkâr eden gruptur.
- Kaderiyye mezhebi ve Mutezile mezhebi ikisi de Emevi siyasetine karşı ortaya çıkmıştır.
- Cebriyye görüşüne göre insanın iradesinin bir hükmü yoktur. Yaşadığımız her şey Allah tarafından yazılmıştır.
- Kerbelada Peygamber torunu öldürüldü.
- Harre vakasında Mekke şehri yağmalandı.
- 2. Mekke kuşatmasında Abdullah b. Zubeyr şehit edildi.
- Bütün bunlar Allah'ın takdiriyle mi oldu.
- **Ma'bed el-Cüheni, Gaylan ed-Dimaşki** ve **Amr b. Ubeyd** gibi bazı alimler insanın fiillerinde tamamen özgür olduğunu ve yaptıklarından sorumlu olduğunu savunmuş, böylece Allah'ın kötülükleri yaratmaktan münezzehe olduğu düşüncesini öne çıkarmışlardır.

Ma'bed el-Cüheni

- Kader konusunu gündeme getiren, ilâhî kaderi inkâr edip insan iradesini öne çıkaran **ilk kişidir.**
- Emevi halifelerinden Abdülmelik b. Mervan döneminde Haccac tarafından öldürülmüştür.

Gaylan ed-Dımaşki

- İlâhî kaderi inkâr edip insan iradesini öne çıkaran **2.** kişidir.
- Gaylan, Mu'tezile'nin "**el-usûlü'l-hamse**" diye anılan beş temel prensibine temel teşkil eden görüşleri **ilk önce** o dile getirmiştir.
- Onun ilahi sıfatların zatın aynı olduğu ile Kur'an'ın yaratılmış olduğu şeklindeki görüşleri Mu'tezile'nin tevhid prensibinin temelini oluşturmuştur.
- Emevilerin olumsuz eylemlerine, Ma'bed ve Gaylan gibi şahsiyetler seslerini yükseltmişler, yapılan iyi işler gibi kötü işlerin de tüm sorumluluğunun insana ait olduğunu söyleyerek aslında Emevi siyasetini mahkûm eden bir söylem geliştirmişlerdi.
- Bu iki zatın kader ile ilgili görüşleri **Kaderiyye** mezhebinin aslını teşkil etmiş, bu görüşü benimseyenlere kaderi denilmiştir.
- Kader yorumu, Mu'tezile üzerinde ciddi tesirleri olmuştur.

2025 MBSTS MEZHEPLER TARİHİ

58. Allah'ın mülkünde ancak O'nun dilediği olur. Vaktinde vuku bulacağını bildiği şeyin zamanında meydana gelmesini dileyen Allah olduğu gibi, olmayacak şeyin vuku bulmamasını dileyen de Allah'tır. Dolayısıyla Allah'ın mülkü içerisinde yaşayan insanların herhangi bir ihtiyarı ve dahli bulunmamaktadır.

Bu ifadeleri kullanan bir kişinin aşağıdaki mezheplerden hangisine mensup olduğu söylenebilir?

- A) Mâtürîdiyye
- B) İmâmiyye
- C) Cebriyye
- D) Eş'arîyye
- E) Zeydiyye

Cevap Anahtarı: C

2024 MBSTS MEZHEPLER TARİHİ

18. İslam düşüncesinde;

- Müşebbihe ve Mücessime'ye tepki olarak doğan,
- mensupları Muattila olarak isimlendirilen,
- Allah'ın sıfatlarını ve rüyetullahı inkâr eden,
- fiilleri sadece mecazi manada insana nispet eden

fırka aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hariciler
- B) Mutezile
- C) Cehmiye
- D) Mürcie
- E) Eşariye

Cevap Anahtarı: C

DİKAB 2022 MEZHEPLER TARİHİ

28. İslam düşünce tarihinde adalet prensibinin bir gereği olarak Allah'ın insanı kendi iradi fiillerinde hür bıraktığını ve ona eylemi gerçekleştirebilecek kudreti en başta verdiğini savunan görüşler ortaya çıkmıştır. Mutezile ise kendinden önce ortaya atılan bu düşünceyi sahiplenerek onu sistemli bir hâle getirmiştir.

Mutezilenin etkilendiği bu düşünceyi savunan fırka aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hariciyye
- B) Cebriyye
- C) Mürcie
- D) Mücessime
- E) Kaderiyye

Cevap Anahtarı: E

DİKAB 2020 KELAM MEZHEPLER TARİHİ

27. İslam tarihinde insanın iradesi ve bu iradenin ihtiyarî fiillerdeki rolü konusunda çeşitli görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşler, sonraki dönemlerde çeşitli kelim ekolleri tarafından sahiplenilerek sistemleştirilmiştir. Bu noktada birbirine zıt iki görüş ön plana çıkmıştır. Birinci görüş, kulun fiillerinde hür bir iradeye ve fiili gerçekleştirebilecek güce sahip olduğunu savunurken ikinci görüşte ise ilahi irade merkeze alınmış ve kulun hem irade etme hem de gerçekleştirme bakımından fiillerinde hiçbir tasarrufunun söz konusu olmadığı ileri sürülmüştür.

Aşağıdakilerden hangisinde birbirine zıt bu iki görüşü benimseyen kişiler sırasıyla verilmiştir?

- A) Hasan el-Basri – Câhız
- B) Mabed el-Cuheni - Cehm b. Safvan
- C) Ebu Hanife – Cuveyni
- D) Bakillani - Necmeddin Ömer en-Nesefi
- E) Ebu'l-Huzeyl el Allaf- Pezdevi

Cevap Anahtarı: B

MU'TEZİLE MEZHEBİ

- Basra'da ortaya çıkan ve **kelamın kurucusu** olarak kabul edilen bir ekoldür.
- İtikadi alanı **sistematik bir şekilde** tanzim edilen ilk mezheptir.
- Mu'tezile ismi **Vâsıl b. Atâ'nın** mürtekib-i kebîre konusunda hocası Hasan el-Basrî'nin ders halkasından ayrılmasıyla ortaya çıkmıştır.
- **Vâsıl b. Atâ'nın** ölümünden sonra kayınbiraderi **Amr b. Ubeyd** hareketin önderliğini üstlenmiştir.
- Mu'tezile mezhebinin ilk ortaya çıkan esası **El-Menzile beyne'l-Menzileteyn'dir.**
- Büyük günahlardan tövbe etmeden ölenlerin, cehennemde “ebedî” olarak kalacağına inanırlar.
- Ehl-i beyt sevgilerinin sonucu olarak Emeviler'e sıcak bakmamışlardır.
- Mu'tezile'nin gelişmesi Abbasîler döneminde olmuştur.
- Mu'tezile mensupları, Abbasi halifelerinden özellikle **Me'mun, Mu'tasım ve Vâsık** zamanlarında devlet otoritesini de yanlarına alarak Kur'an'ın yaratılmış olduğu anlayışını başkalarına zorla kabul ettirmeye teşebbüs etmiş, **Ahmed b. Hanbel'in** de içlerinde bulunduğu pek çok âlimin işkence görmelerine sebebiyet vermişlerdir.
- Bu günler tarihe **Mihne Dönemi** olarak geçmiştir.
- Bu 3 iktidarın döneminde Mutezile mezhebi en parlak dönemini geçirmiştir.
- Abbasi Halifesi **Mütevekkil**, Mu'tezile'yi devlet çevresinden uzaklaştırmıştır.

Mutezile İnanç Sistemi

- Allah'ın zatından ayrı sıfatları yoktur.
- Allah'ın kelimeler sıfatını kabul etmediklerinden dolayı Kur'an'ın mahlûk olduğuna inanırlar.
- Allah'ın Basar sıfatını kabul etmediklerinden dolayı Allah'ın **ahirette gözle görülemeyeceğini** iddia ederler.
- Kulların menfaatine, yararına olan şeyleri yaratmanın Allah'a vacip olduğunu ileri sürmüştür. (Kelimeler ilminde **salah-aslah** meselesidir.)
- Mutezile kabir hayatının varlığını kabul etmemektedir.
- İtikadi konularda sahih bile olsa hadislerle güven duymamaktadırlar.
- Hüsun ve kubuh yani iyi ve kötü olan şeyler **vahiy gelmeden akılla** bilinir.
- Nasların izahında ve anlaşılmasında akli yanılmaz bir hâkim olarak kabul ederler.
- Katil tarafından öldürülen birisi kendi eceliyle ölmemiştir. Bilakis ecelinden önce öldürülmüştür.
- Haram yiyecekler rızık değildir.
- Sâlih kimselerin şefaatinin inkâr ederler.

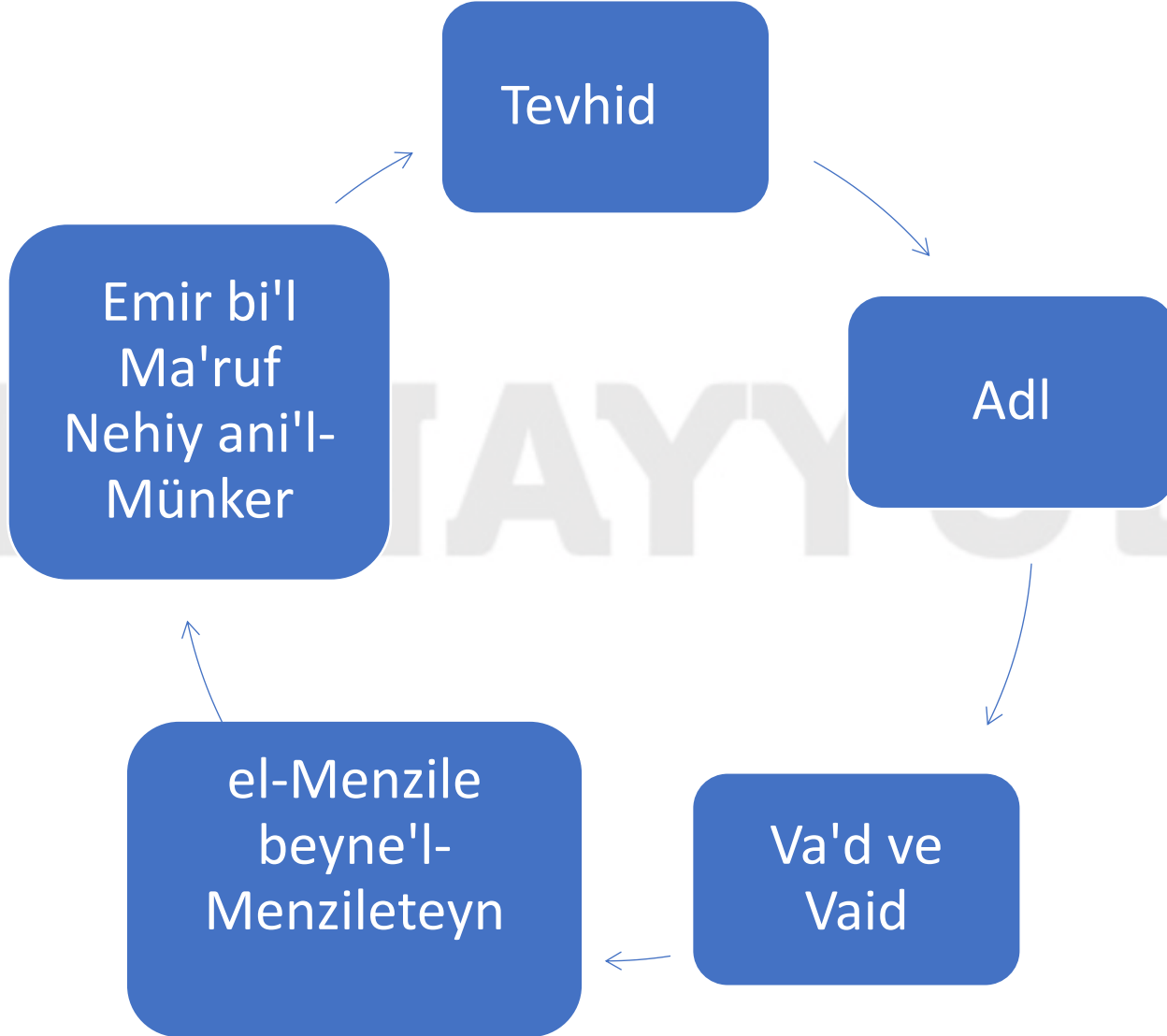

MU'TEZİLE MEZHEBİNE VERİLEN İSİMLER

- Mu'tezile mensuplarına, kaderi tartışmaya açıp inkâr ettikleri veya kulun kendi fiillerini yaratmaya kadir olduğunu söyledikleri için **Kaderiyye** denilmektedir.
- Cehm b. Safvân'dan sıfatlar konusunda etkilendikleri için **Cehmiyye** denilmektedir.
- "Allah şerri yaratmaz" dedikleri için **Seneviyye** ve **Mecusiyye** adı verilmiştir.
- Tövbe etmeden ölenlerin bağışlanmayacağını söyledikleri için **Vaidiyye** denilmektedir.
- Allah'ın zatını, sıfatlarından uzak tuttukları için **Muattıla** olarak adlandırılmışlardır.
- Yani Allah'ın subuti sıfatlarını reddederek zati sıfatlarını kabul etmiş oluyorlar.
- Muattıla kavramı, **Ta'til** kelimesinden gelmektedir. (2020 ÖABT Çıkmış Sorusudur)
- Mu'tezile mezhebindekiler bu isimleri kabul etmezler. Kendilerine **Ashab'ul Adl ve't Tevhid** derler.

USÛL-Ü HAMSE

1. TEVHİD

- Usül-u hamsenin temelini teşkil eder.
- Allah'ın zâtında, sıfatlarında ve fiillerinde bir ve tek olduğunu kabul etme anlamına gelir.
- Allah'ın zatından başka bir kadim sıfatı yoktur. Yani Allah'ın subuti sıfatlarını inkar ederler.
- Eğer Allah'ın kadim oluşu dışında O'na çeşitli sıfatlar isnad edilirse Allah'tan başka birçok kadim varlığın mevcudiyeti kabul edilmiş olur.
- Böylece **teaddüd-i kudema** yani kadim varlıkların çokluğu ortaya çıkar ki bu durum, Allah'ın birliği gerçeğine aykırıdır.
- Kur'an ve sahih hadislerde geçen Allah'ın eli, yüzü, sureti, gözü, istiva etmesi gibi ifadeleri zahiri ve lügat manasıyla değil mecazi ve te'vil edilen manalarıyla anlamıştır.
- Bunları, Allah'ı yaratıklara benzetme olduğu için **zahiri manalarıyla kabul etmek şirktir**. Mu'tezile bu gibi tabirleri akla ve mantığa uygun hale getirmiştir.
- Mu'tezile Allah'ın kelim sıfatını kabul etmediklerinden dolayı Kur'an'ın mahlûk olduğuna inanırlar.
- Mu'tezile Allah'ın Basar sıfatını kabul etmediklerinden dolayı Allah'ın **ahirette gözle görülemeyeceğini** iddia ederler.

2. ADL (ADALET)

- Allah'ın adil olması, kullara ait fiilleri yaratmaması anlamına gelir.
- Kul işlediği fiili bizzat kendisi varlık alanına çıkarır. Mu'tezile'ye göre kul, fiilinin yaratıcısıdır.
- Eğer böyle olmayıp da kulların fiillerini Allah yaratmış olsaydı sonrada bu fiillerinden dolayı insanları cezalandırırsaydı bu takdirde Allah'ın adaletinden söz edilemezdi.
- Adalet; şer ve zulüm gibi fiillerin Allah'a nispet edilemeyeceğini, kulun iradi fiillerinin Allah'ın değil, insanın bir eylemi olduğunu ifade etmektedir.
- Emevilerin cebriyeci anlayışına tepki olarak doğmuştur.
- Mu'tezile'nin Adalet anlayışına göre kulun menfaatine en uygun olanı Allah'ın yaratması O'nun üzerine vaciptir.
- Kulun menfaatine en uygun olanı yapılmasının Allah'a vacip oluşu meselesi kelim ilminde **salah-aslah** meselesi olarak bilinir.
- Allah'ın, kullarına güçlerinin yetmeyeceği bir şeyi teklif etmesi caiz değildir.
- Buna **Teklif-i mala yutak** denir. Adalet anlayışıyla ilişkilidir.
- Allah'ın itaatkâr kulunu cezalandırmayacağı, ölen müşrik çocuklarına azap etmesinin caiz olmadığı gibi hususlar Mu'tezile'nin Adalet anlayışı çerçevesindedir.
- Kader diye bir şey yoktur.

3. VA'D VE VA'İD

- Va'd iyi işler yapanların ahirette cennete gitmesi; va'id ise kötü amelde bulunanların ahirette cehenneme gitmesi demektir.
- Allah Teâla va'dinden de va'idinden de asla caymaz.
- Bu sebeple Mu'tezile'ye göre büyük günah işleyenler tevbe etmeden ölürlerse bunlar bağışlanmazlar.
- Şefaati red etmeleri va'd ve va'id ile ilgilidir.

TAHAYYÜL

4. El-Menzile beyne'l-Menzileteyn

- Büyük günah işleyen kimse ne mü'mindir ne kâfirdir. Bilakis iman ile küfür arasında bir mertebededir. Bu mertebe, **fasıklıktır.**
- Böyle bir kimse tevbe etmeden ölürse ebedi cehennemliktir. Şu kadar var ki bu kimsenin azabı kâfirin azabından daha hafiftir. Tevbe ederse mümin olarak cennete gider.
- Mu'tezile'ye göre **amel imana dâhildir.**
- Büyük günah işleyenlere Haricilerin dediği gibi kâfir demek doğru değildir. Zira bu insanlarla evlenmek, mirasçı olmak ve bunların cenaze namazını kılmak gibi davranışlar caizdir.
- **5. Emir bi'l Ma'ruf Nehiy ani'l-Münker**
Müslümanın iyiliği emretmesi ve kötülükten sakındırması zorunludur. Bu ilke tamamen siyasi bir ilkedir.
- Kötü olan Emevilerin gitmesi iyi olan Abbasilerin gelmesi için çalışmalar yapmak demektir.

2025 MBSTS MEZHEPLER TARİHİ

57. Endülüslü İslam düşünürü İbn Tufeyl'in felsefi eserinin başkahramanı Hayy b. Yakzân, bir adada tek başına yaşayan, doğumundan itibaren hiçbir eğitim almamış ve hiçbir kitap okumamış biridir. Buna rağmen o, akıyla tabiata bakarak Tanrı'nın var ve bir olduğu sonucuna ulaşmış; ayrıca neyin iyi ve doğru, neyin ise kötü ve yanlış olduğu bilgisine yine düşünerek ulaşmıştır. İbn Tufeyl'e göre selim bir aklın doğruları ile sahih bir dinin doğruları arasında hiçbir tenakuz bulunmamaktadır.

İbn Tufeyl'in bu görüşlerinin aşağıdaki mezheplerden hangisiyle örtüştüğü söylenebilir?

- A) Eşarîlik
- B) Cebriyye
- C) Hâricîlik
- D) Mutezile
- E) Selefîlik

Cevap Anahtarı: D

2024 DİKAB MEZHEPLER TARİHİ KELAM

23. Mutezile'nin muhalifleri tarafından Mecusilerle özdeşleştirilmesinin nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kur'an'ın yaratılmışlığını kabul etmeleri
- B) İhtida eden Mecusilerin Mutezile mezhebini benimsemeleri
- C) İyiliği Allah'ın, kötülüğü insanın yarattığını ileri sürmeleri
- D) Allah'ın ahirette görülemeyeceğini dile getirmeleri
- E) Hüsün ve kubuhun akılla bilinebileceğini savunmaları

CEVAP ANAHTARI: C

2024 DHBT ORTAÖĞRETİM MEZHEPLER TARİHİ

17. Emeviler Arap olmayan Müslümanları, Arap Müslümanlardan aşağı görmüş ve onları idari ve askerî görevlerden uzak tutmuşlardır. Bundan dolayı mevali olarak adlandırılan bu grup daha çok ilmî faaliyetlere yönelmiştir. Farklı kültürel ve etnik arka plana sahip olmalarının da etkisiyle bu kişiler arasından Allah'ın adaletine, akla ve insanın özgürlüğüne özel bir önem veren ve Kur'an'ın yaratılmış olduğunu savunan itikadi bir mezhep ortaya çıkmıştır.

Bu mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Cebriyye
- B) Haricilik
- C) Mutezile
- D) Eşarilik
- E) Selefiyye

Cevap anahtarı: C

DİKAB 2023 MEZHEPLER TARİHİ

29. Mezhepler, savundukları görüşler sebebiyle mensuplarınca veya muhaliflerince farklı isimlerle anılmıştır. Örneğin Mutezile'ye;

- kulun kendi fiillerini yaratmaya kadir olduğunu savunmaları,
- "Allah şerri yaratmaz." iddiasında bulunmaları,
- Allah'a zulüm ve haksızlığın isnat edilemeyeceğini kabul etmeleri,
- Allah'a bazı kadim sıfatları nispet etmekten kaçınmaları nedeniyle farklı isimler verilmiştir.

Bu parçada Mutezile'ye verilen aşağıdaki isimlerden hangisinin gerekçesinden bahsedilmemiştir?

- A) Seneviye
- B) Kaderiye
- C) Adliye
- D) Vaidiye
- E) Muattıla

Cevap Anahtarı: D

DHBT 2022 ÖNLİSANS

11. Mutezile ekolünde;

- I. teaddüd-i kudema,
- II. cüz-i la yetecezza,
- III. salah ve aslah,
- IV. hüsün ve kubuh

kavramlarından hangileri doğrudan adalet prensibi kapsamında yer alır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) II ve IV
- E) III ve IV

CEVAP ANAHTARI: E

MEZHEPLER TARİHİ 2019 MBSTS

58. Mutezile'ye göre kötü fiiller Allah'a nispet edilemez. İnsan kendi fiillerinin yaratıcısı olup sahip olduğu özgür iradesi sayesinde eylemlerini gerçekleştirmektedir. Eğer büyük günahlardan birini işlerse ne mümin ne de kâfirdir; iman ile küfür arasında bir yeredir. Tövbe etmeden ölmesi halinde ebedi olarak cehennemde kalacaktır. Bu dünyada insana düşen, iyiliğin hakim olması ve kötülüğün ortadan kalkması için çabalamasıdır. Allah insanı iyi fiilleri sebebiyle cennetine kötü fiilleri sebebiyle de cehennemine koyacaktır.

Bu parçada Mutezile'nin beş esasından hangisine değinilmemiştir?

- A) Tevhid
- B) Emri bil-maruf ve nehyi anil-münker
- C) Va'd ve vaid
- D) El-Menzile beyne'l-menzileteyn
- E) Adalet

Cevap Anahtarı: A

MEZHEPLER TARİHİ 2022 İHL

33. Mutezile, büyük günah işleyenlerin Allah tarafından cezalandırılmasının vacip olduğunu ve cehenneme girmiş olanların ebediyen orada kalacağını iddia etmiştir. Böylece onlar günahkârların şefaât yoluyla cehennemden azat olabileceği ve cennete girmeye hak kazanabileceği şeklindeki Ehlisünnet inancını reddetmiştir.

Bu parçada açıklanan görüş Mutezile'nin aşağıdaki beş temel esasından hangisinin yansımasıdır?

- A) Adalet
- B) Va'd ve vaid
- C) Emir bi'l maruf nehiy ani'l münker
- D) Tevhid
- E) El-Menzile beyne'l-menzileteyn

Cevap Anahtarı: B

MEZHEPLER TARİHİ 2023 MBSTS

58. VIII. yüzyılın başlarında büyük günah işleyen kişinin imani durumu hakkında Vasil b. Ata ve Amr b. Ubeyd farklı bir görüş ileri sürmüşlerdir. Bu durum Mutezile adı verilen mezhebin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Tarihsel süreç içerisinde sistemli bir ekol hâline gelen Mutezile, Abbasiler döneminde bazı görüş farklılıklarından dolayı iki kola ayrılmıştır. Söz konusu bu kollar, etkin oldukları şehre göre isimlendirilmiştir.

Bu parçada bahsedilen şehirler aşağıdakilerin hangisinde birlikte verilmiştir?

- A) Medine Mekke
- B) Basra Horasan
- C) Basra – Bağdat
- D) Medine Bağdat
- E) Horasan Mekke

Cevap Anahtarı: C

ŞiiLİK

- Hz. Peygamber'in vefatından sonra Hz. Ali ve Ehl-i Beyt'ini halifeliğe en layık insanlar olarak gören, Hz. Ali'yi meşru halife kabul eden, ondan sonraki halifelerin de onun soyundan gelmesi gerektiğine inanan topluluğa verilen isimdir.
- Şiî topluluk için **Râfızıyye** veya **Sebeiyye** isimlerini kullanmışlardır.
- Şîa, Sahâbe ve Tâbiînin, Hz. Peygamber'den naklettiği rivayetlere itibar etmeyip sadece imamların ahbârıyla amel etmeyi tercih etmiştir.
- **Hüseyin ve ailesinin Kerbela'da hunharca şehid edilmesi** Şîa'nın mezhep olarak teşekkül sürecine girmesinde son derece etkili olmuştur.

ŞiiLİK

- Kufeliler'in Hz. Hüseyin'e destek sözlerini tutmamaları neticesinde Hz. Peygamber'in torununun Emevi ordusu tarafından öldürülmesi, Kufe Şiası üzerinde derin üzüntü meydana getirdi. Yaptıklarından muzdarip olma, birbirlerini tövbeye ve şehitliğe çağırma şeklinde davranışlar geliştirdiler.
- Bu sebeple Emeviler'den Hüseyin'in intikamını almak için canlarını feda etme pahasına, **Süleyman b. Surad el-Huzai** tarafından sevk ve idare edilen **Tevvabun (tövbekârlar)** adıyla bir hareket başlatıldı.
- Kufe'den ayrılan dört bin civarında gönüllü, 'Aynü'l-Verde yakınlarında Emevi ordusuyla karşılaştı. Liderleri Süleyman b. Surad dâhil olmak üzere çoğu kılıçtan geçirildi.

Şia'nın Ehl-i Beytin İmameti İçin Getirdiği Deliller

Ğadir-i Hum Olayı: Hz. Peygamber, Veda Haccı'ndan Medine'ye dönerken, Ğadir-i Hum denilen mevkide, Hz. Ali'yi, kendisine halife ve ümmete imam olarak tayin ettiğini açıkça bildirmiştir.

Kırtas Olayı: Hz. Resulullah'ın ömrünün son günlerinde Müslümanların kendisinden sonra sapmamaları için bir şeyler yazdırmak amacıyla yanındakilerden **kâğıt kalem** istemesi ve ardından bazı sahabilerin buna karşı çıkarak Efendimizin vasiyetini yazdırmasına engel olmaları hadisesidir.

Sekaleyn Hadisi: Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Ben sizin aranızda iki ağır-paha biçilmez emanet bırakıyorum Onlar Allah'ın kitabı (Kur'an) ve İtretimdir (Ehlibeyt'imdir).

Tathir Ayeti: "Evlerinizde oturun ve daha önce Câhiliye döneminde olduğu gibi açılıp saçılmayın, namazı güzelce kılın, zekâtı verin, Allah'a ve resulüne itaat edin. **Ey peygamber ailesi! Allah'ın istediği, sizden kirliliği gidermek ve sizi tertemiz kılmaktan ibarettir."** (Ahzap, 33)

Şîa âlimleri imamların ismetini (masum oluşlarını) ispatlamak için bu ayete istinat etmişlerdir.

Şiiilik ile ilgili bazı olaylar ve kavramlar

BEDA

- Şii fırkalarına göre Allah'ın ilim, irade ve tekvin sıfatlarında değişmeler meydana gelebileceğini ifade eden kavramdır.
- Yani Allah'ın bir konudaki görüşünden vazgeçip başka bir görüşü benimsemesidir.
- Beda fikrini ilk defa ileri süren şahıs **Muhtar es-Sekafi'dir.**
- Muhtâr bir savaş öncesinde askerlerine Allah'ın kendilerini zafere ulaştıracağını söylemiş, savaştan zaferle çıkınca da, "Allah'tan aldığım bilgilerle işin böyle olacağını size bildirmemiş miydim?" diyerek keramet iddiasında bulunmuş; ancak Mus'ab b. Zübeyr'in ordusu karşısında mağlûp olunca, "Allah bana zafer vaad etmişti, fakat daha sonra kendisine bu değişik sonuç zâhir oldu" sözüyle Allah'ın ilim ve iradesinde değişiklik meydana geldiğini ima etmiş ve bu görüşüne, "Allah dilediğini siler, dilediğini sabit kılar" (er-Ra'd 13/39) âyetini delil getirmiştir.
- İmâmiyye'de, **Sâdık'ın oğlu İsmail** önce oğlu İsmail'in imâmetinden söz etmiştir. Ancak İsmail'in, kendi sağlığında ölmesi üzerine, İsmail hakkındaki ilk iradenin Allah tarafından değiştirildiğini söylemesi, bedâ inanişinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Tevelli-Terberri

İmamet konusunda kendileri gibi düşünenlerle dostluk kurmaları (**Tevelli**), kendileri gibi düşünmeyenlerle ilişkiyi kesmeleri (**Terberri**) demektir

Rec'at: İmâmiyye'ye göre zulme uğrayan Ehl-i Beyt mensuplarıyla onlara zulmedenlerin, on ikinci imamın ortaya çıkması döneminde diriltilip tekrar dünyaya gönderilmesi ve ardından Ehl-i Beyt düşmanlarından intikam alınmasını gösterme çabasıdır.

TAKİYYE: Kendileri gibi düşünmeyen insanlarla karşılaştığı zaman kendi inanç fikirlerinin gizlenmesi

Gaybet Dönemi: Vefat eden Muhammed el-Mehdî gizliliğe çekildiği dönemden başlayıp Muhammed el-Mehdî'nin döneceği kıyamete yakın bir vakte kadar devam edecek döneme denir.

ZEYDİYYE MEZHEBİ

- Kurucusu **Zeyd b. Ali'dir.**
- Şiî fırkalar arasında mutedil ve Ehl-i Sünnet'e en yakın olan mezheptir.
- İlk üç Halifenin Halifeliğini kabul eder.
- İmametın **nas** ile tayinini kabul etmezler.
- Eftal mefdul görüşünü benimser. (kendilerine has)
- İlk üç halifenin hilafetini kabul ederler. Bunlar arasında en efdalinin Hz. Ali olduğunu ifade ederler.
- İmamların **ismet sıfatı yoktur.** Yani İmamlar masum günahsız değildir.

ZEYDİYYE MEZHEBİ

- Zeyd'in en önemli eseri **El-Mecmû'dur.**
- Zeyd'ten ayrılanlara **Râfizî** denir.
- Zeydilerin merkezi **Yemendir.**
- Günümüze kadar varlığını sürdürmüştür.
- Zeydîlik bugün **Yemen'in resmi mezhebi** durumundadır.
- İtikatta **Mu'tezile**, amelde de **Ebû Hanife'nin** mezhebini takip etmişlerdir.
- Mutezilenin dört esasını olduğu gibi kabul edilecektir.
- Sadece **el menzile Beynel menziletayn** ilkesini kabul etmeyecektir.
- **Nimet küfrünü** benimsemiştir.
- Şia tarafından şii olarak görülmeyen mezheptir.

ZEYDİYYE MEZHEBİ

- Zeyd b. Ali'ye göre, imam olacak kişinin bizzat kılıcını çekerek mücadele etmesi gerekir.
- İmamın **Hasan veya Hüseyin** evlâdından olmasının bir önemi yoktur, her ikisinin soyundan da olabilir.
- Zeydiyye diğer Şiî fırkaları gibi **imâmeti** mezhep esasları arasında sayar.
- İmam günahlardan korunmuş değildir ve ismet sıfatı yoktur.
- Gâib (gizli) imam fikrini reddetmiştir.
- **Beda** telakkisini ve **Takiyeyi kabul etmezler.**
- **İsmâiliyye ve İmâmiyye'ye** göre ise, İmâmet sadece Hüseyin soyunun hakkıdır.
- **Muhtesib**, imam adına şehir, kasaba ve köylerde bu prensibin uygulayıcısıdır. Zeydiler, bu ilkeyi hem dini hem de siyasi boyutuyla kurumsallaştırmaya çalışmışlardır.

İSMAILİYYE ŞİASI

- **Mısırda Fatimi** devleti içerisinde ortaya çıkmıştır.
- Altıncı İmam Cafer es- Sadık'ın oğlu İsmail'in imametini benimserler.
- **Fatimiler** devletini kurmuş ve en parlak dönemini burada yaşamıştır.
- La ilahe illallah muhammedun resulullah ve Aliyyun Veliyyun ve Vasiun nebi olarak söylerler.
- 7 Devir anlayışını benimseyen mezhepler **İsmailiyye** ve **Nusayriliktir**.
- İnsanlığın dini tarihi yedi devirden müteşekkil olup her bir devir, şariat getiren bir peygamberle başlamaktadır.
- Tarihin ilk altı devresi, natıklar, yani **Âdem, Nuh, İbrahim, Musa, İsa** ve **Muhammed** olmak üzere altı ulü'l-azm peygamberden ibarettir.
- Hz. Muhammed ve İslam'ın devri olan altıncı devrin yedinci imamı, İsmaililer'in ölümünü inkâr ederek Kaim-Mehdi olarak zuhur etmesini bekledikleri **Muhammed b. İsmail'dir**.
- **Nâtık**: Devir esası üzerine kurulan Bâtınî İsmâilî doktrininde yeni devreyi başlatan peygambere verilen ad.

- **Zahir Batın** ayrımından bahsediyorsa **ismaililik** ve **nusayrilik** ön plana çıkacaktır. Tefsirde ise **i'şari** tefsir olur.
- İsmailiyyenin diğer ismi **Batınıyye'dir**.
- Zahir Batın ayrımı dediğimiz Batının ne olduğunu ancak İsmail'i İmamlar bilir.
- İman, zamanın imamını bilmektir.

İsmailiyye'nin Diğer İsimleri	
Batı niyye	Batı
Talim iyye	Talim
Melah ide	Melahat
Seb'iyye	7
Kod: "Batı'da Talim eğitimi alan <i>İsmail</i> hocanın, eşi Melahat'ten 7 çocuğu oldu."	

1. NİZARİLER

- Hilafetin gerçek varisi olmasına rağmen hâkimiyet kuramayan Nizar, daha babasının sağlığında Mısır'a gelen **Hasan Sabbah'ın** şahsında, hırslı ve muktedir bir destekçi bulmuştur.
- Hasan Sabbah'ın kurduğu **Fedailer**, **haşhaşiler** ve **İran Alamut** merkezi Nizarilerin en önemli gücüdür.
- Mısır'daki resmi devletle ilişkilerini kesen ve ismailiyyenin en büyük koludur.
- Nizariyye, günümüze kadar devam etmiştir.
- Tevili aşırı şekilde kullanmışlardır. Dinden peygamber, tevilden imam sorumludur.
- İsmâiliyye'nin temel inancı olan **bâtınî akideyi** bütünüyle sürdürürler.
- İmanın en önemli şartı, zamanın imamını bilmek ve onun emirlerine boyun eğmektir

2. MUSTA'LİLER

- Mısırdaki kalan İsmaililere de **Musta'liye** denir.
- Musta'lilerin Allah, Kur'an ve Peygamber görüşleri ehli sünnete yakındır.
- Musta'li İsmaililer'in başı, dai mutlak denen baş daidir.

TAHAYYÜL

İMAMİYYE (İSNAAŞERİYYE)

- İran nüfusunun üçte ikisinden fazlasını oluşturmakta ve İran'ın resmi mezhebi durumundadır.
- On birinci imam Askerî'nin gaybette (gizlide) bir çocuğu olduğunu ileri sürerler.
- Gaybet halinde bulunan on ikinci imam **Muhammed el-Mehdî'dir.**
- Şiiliğin en büyük temsilcisi ve akla gelen ilk fırkasıdır.
- İtikadi ve Fıkhi görüşlerini İmam Cafer-i Sadık'a dayandırdıkları için "**Caferiler**" olarak da anılmışlardır.
- İlk imamiye kurucusu **İmam Caferi Sadıktır.**
- İtikadi İmamiyye- **İsnaaşeriyye/** Ameli **Caferiliktir.**
- Tarihte ilk kez resmi devlet desteğine **Safeviler** döneminde kavuşmuştur.
- **İmâmiyye'nin şerî hükümlerin kaynağı kabul ettiği dört asıl**
 - Kitab
 - Sünnet
 - İcmâ
 - Akıl

İMÂMIYYE'NİN GÖRÜŞLERİ

- Görüşleri Mu'tezile mezhebine paraleldir.
- Kur'an-ı mahluk olduğu görüşünü mutezileden alır.
- Allah'ın zatından ayrı sıfatların olmadığını ifade eder.
- Subuti sıfatlarını da inkar eder.
- Basar sıfatını inkar ettiğinden dolayı rü'yetullah yoktur de Allah ahirette görülmeyecektir der.
- Şia'yı Mutezileden ayıran temel görüş **imam** usulü dindendir.
- İmamet konusu inanç konusudur. Buna inanmayan kafir olur.
- Sadece imamları tanıyanlar cennete girecektir.
- Ahirette İmamlar hesap görecektir.
- On iki imama inanmayı **dinin aslına** dahil bir rükün olarak görenlerin mezhebidir.
- Hz. Peygamber'den ancak Ehl-i Beyt kanalıyla gelen rivayetlere uyar.
- Ezanda, Muhammedün Resülullah'dan sonra Aliyyün Veliyyullah ilavesi ve hayye'ale'l-felâh'dan sonra hayye 'ala hayri'l-'amel ilavesi yapılır.

On İki İmam

1. Hz. Ali

2. Hz. Hasan

3. Hz. Hüseyin

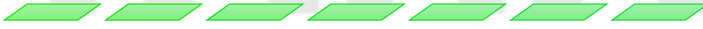
4. Zeyne'l-Âbidîn

5. Muhammed el-Bâkır

6. Cafer es-Sâdık

7. Mûsâ el-Kâzım

8. Ali er-Rızâ

9. Muhammed Cevâd et-Takî

10. Ali el-Hâdî en-Nakî

11. Hasan el-Askerî

12. Muhammed el-Mehdî

İmamiyye Hakkında Kullanılan İsimler

- İmamiyye Şiasına, on iki imamı kabul ettiklerinden dolayı **İsnaaşeriyye** (on iki imamcılar) denilmektedir.
- On ikinci imamın gelişini beklemeleri sebebiyle **Ashabu'l-intizar** (bekleyiciler) denilmektedir.
- On ikinci imam için çokça kullanılan Kaim hayatta olan, var olan demektir. Bu sebepten İmamiyye'ye **Kaimiyye** de denilmektedir.
- İmamlara inanmayı imanın şartlarından saydıkları için **İmamiyye** denilmektedir.
- Hem itikat hem de ibadet ve muamelatta İmam Cafer Sadık'ın görüşlerine dayandıklarından dolayı **Caferiyye** denilmektedir.
- Muhalifleri ise mezhebi **Rafıza** ya da **Rafiziyye** diye anmışlardır.

İMÂMIYYE ŞÎASI'NIN GÖRÜŞLERİ

- 1. Tevhîd:** Allah'ın ne dünyada ne de ahirette gözlerle görülmesi (ru'yetullah) mümkün değildir. Mümin Allah'ın fiillerinde hiçbir şeyin tesiri olmadığına inanmakla mükelleftir.
- 2. İmâmet:** İmâmiyye'ye göre, hiçbir peygamber kendi bilgisinin gerçek vârisleri olan imamlar olmaksızın gönderilmemiştir. İmamiyye göre imamın en önemli özelliği, onun **ismetidir**. İmama muhalefet ve reddediş İmâmiyye'ye göre şirktir.
- 3. Adâlet** O'nun, iyi kimseye iyiliğine karşılık mükâfatta, kötü kimseye de kötülülüğüne karşılık cezada bulunması, Adaletin zaruri bir icabıdır. Kul, fiillerinde hür ve muhtardır.
- 4. Meâd:** Allah'ın kullarını ölümlerinden sonra tekrar diriltip dünyada yaptıklarının hesabını sorması anlamına gelir.
- 5. Nübüvvet:** Peygamber göndermek Allah'a vaciptir.

2024 DHBT ÖNLİSANS KELAM MEZHEPLER TARİHİ

10. İmamiyye'nin imamet anlayışıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Nesep, merkezî bir konumda yer alır.
- B) İmamın meşruiyeti, halktan biat alması ile gerçekleşir.
- C) İmama itaat, iman esası olarak değerlendirilir.
- D) İmamlar peygamberin varisleridir.
- E) İmamlar masumdur.

Cevap Anahtarı: B

2024 MBSTS MEZHEPLER TARİHİ

17. Cafer-i Sadık kendisinden sonra imam olarak oğlu İsmail'i tayin etmiş fakat kendisi hayattayken İsmail vefat etmiştir. Bunun üzerine o, Allah'ın daha önce haber verdiği şeyden sarfinazar ettiğini söyleyerek diğer oğlu Musa Kazım'ın imamete geçmesinin de ilahi kaynaklı olduğunu iddia etmiştir.

Bu parçada sözü edilen durum aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir?

- A) Tevelli
- B) Teberri
- C) Recat
- D) Takiye
- E) Beda

Cevap Anahtarı: E

DİKAB 2022 MEZHEPLER TARİHİ

30. Dini grupların bazıları farklı geleneklerden gelmelerine rağmen ortaya çıkışlarında benzer fikir ve inanışın etkili olduğu görülebilmektedir. Örneğin İmamiyye Şiası içerisinde teşekkül eden Bahailik ile Sünni düşüncenin hâkim olduğu kültürel ortamda doğan Kadiyanilik'in ortaya çıkışlarının arkasında ortak bir inancın büyük rolü bulunmaktadır.

Bu ortak inanç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Takiyye
- B) Şefaat
- C) Beda
- D) Mehdi
- E) Recat

Cevap Anahtarı: D

KELAM 2023 MBSTS

20. İslam toplumunu yönetecek kişinin (imamın) nasıl seçileceği ve hangi özelliklere sahip olması gerektiği Müslümanlar arasında uzun süre tartışılmıştır. Bu konuda bazı mezhepler imamın Kureyş kabilesine veya Kureyş'in bir koluna mensup olması gerektiğini savunmuştur.

Buna göre;

- I. Haricilik,
- II. İmamilik,
- III. Zeydiyye

mezheplerinden hangilerinin bu grupta yer aldığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

Cevap Anahtarı: E

MEZHEPLER TARİHİ 2020 MBSTS

59. İmamiyye'ye göre sıradan bir mümin, dinin fûru fıkıh ve ayrıntılı inanç konularında, özellikle de yeni ortaya çıkan ve şüphe içeren durumlarda bir müçtehide uymak zorundadır. Müçtehit olarak da en âlim kişiyi bulup seçmesi gerekir. Bazen bu düzeyde birkaç âlim bulunabilir veya bazıları birini en üstün görürken bazıları ise başka birini en üstün kabul edebilir. Ancak her durumda mümin, kendisine göre en âlim kişiyi seçmeli ve onun dinî konulardaki içtihatlarına uymalıdır.

İmamiyye'ye göre bu parçada bahsedilen kişi aşağıdakilerden hangisiyle nitelendirilir?

- A) Hücçet
- B) Merci-i taklid
- C) Da-i mutlak
- D) Natık
- E) Nakib

Cevap Anahtarı: B

MEZHEPLER TARİHİ 2023 İHL

34. İsmailiye'nin imametle ilgili görüşleri arasında,

- I. İmamların masumiyeti yoktur.
- II. Her devrin bir natık ve bir samit peygamber veya imamı vardır.
- III. Hakikat ancak imamın öğretmesiyle bilinebilir.

yargılarından hangileri bulunmaktadır?

- A) Yalnız II
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

Cevap Anahtarı: D

2024 İHL MEZHEPLER TARİHİ

34. İslam geleneğinde mezheplerin isimlendirilmesinde farklı gerekçeler etkili olmuştur. Öyle ki mezhebin görüşlerinin sistemleşmesinde önemli bir rolü olan Hamdan b. Eşas'a nispetle Karmatilik adı verilen bir mezhebe bunun dışında çeşitli sebeplerle birçok isim daha verilmiştir. **Örneğin**

- altıncı imam Cafer es-Sadık'ın oğlunu imam kabul ettikleri için,
 - nasların zahiri manalarını kabul etmeyip ancak gizli manaları olduğunu ileri sürdükleri için,
 - her türlü sır ve hakikatin ancak masum imamın öğretmesiyle öğrenilebileceğini savundukları için,
 - yedi rakamına kutsallık atfederek yedili devir inancına sahip oldukları için
- farklı isimler verilmiştir.

Bu parçada Karmatilik'e aşağıdaki isimlerden hangisinin verilme gerekçesinden bahsedilmemiştir?

- A) Rafiziye
- B) Sebiye
- C) İsmailiye
- D) Bâtiniye
- E) Talimiye

Cevap Anahtarı: A

2024 İHL MEZHEPLER TARİHİ

35. Rivayetlere göre Hz. Muhammed Veda Hacı dönüşü dinlenmeye elverişli bir yer olmadığı hâlde önemli bir hususu bildirmek maksadıyla Gadir-i Hum'da konaklamıştır. Bu sırada kendisine indirilen her vahyi tebliğ etmesini emreden, bunu yapmadığı takdirde elçilik görevini yerine getirmiş sayılmayacağını belirten ayet (Maide, 5:67) nazil olmuştur Bunun üzerine Hz. Muhammed, herkesi toplayarak yeni gelen ayeti tebliğ etmiş ve arkasından çok önemli bir konuşma yapmıştır.

Şia'ya göre bu konuşmanın konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Hz. Muhammed'den sonra kimin halife olacağı
- B) Hz. Muhammed'in yakın bir zamanda öleceği
- C) Müşriklerin Mekke'den tamamen çıkarılacağı
- D) Hz. Ali'nin sahabeler arasında üstün vasıflara sahip olduğu
- E) Ortaya çıkacak yalancı peygamberlere dikkat edilmesi gerektiği

Cevap Anahtarı: A

2024 İHL MEZHEPLER TARİHİ

36. Bazı İslam mezhepleri tarihi araştırmacıları; bir grubun Şii olarak nitelenmesi için Hz. Ebu Bekir, Ömer ve Osman'ın halifeliğinin meşru olmadığını savunması gerektiğini iddia etmişlerdir. Bundan dolayı da klasik kaynakların birçoğunda Şia başlığı altında değerlendirilen bir mezhebi; ilk iki halifeyi meşru görmesi, mutedil ve ehlişünnete yakın görüşlere sahip olması gibi sebeplerle Şia'nın dışında kabul etmişlerdir.

Bu mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dürzilik
- B) İmamilik
- C) İsmaililik
- D) Nusayrilik
- E) Zeydilik

Cevap Anahtarı: E

2024 MBSTS MEZHEPLER TARİHİ

58. Yüce Tanrı mutlak birdir; idrakin ötesinde aşkın bir varlıktır. O, iradesi ve meşietini yoluyla Kaf ve Nun harflerinden oluşan kün! (ol!) emriyle bir nur yaratmıştır. İkinci kün emriyle ilk (sabık) kozmik ilke olan Kûnî meydana gelmiştir. Yine Tanrı'nın emriyle Kûnî, ikinci kozmik ilke (tâlî) konumundaki Kader'i yaratmıştır. Kûnî dış ilkeyi temsil ederken Kaden eril ilkeyi temsil etmiştir. İkisi birlikte, Yedi Yüce Harfi (el-Hurûfu'l-Ulviyye) oluşturmuşlardır. Bu yedi harf cismani âlemde yedi Natık Peygamber ve onların şeriatlarına denk gelmektedir.

Bu parçada anlatılan yaratılış nazariyesi, aşağıdakilerden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) İsmaililik
- B) İmamilik
- C) Zeydilik
- D) Kadiyanilik
- E) Yezidilik

Cevap Anahtarı: A

MEZHEPLER 2021 İHL

35. Aşağıdakilerden hangisinde, ilk dört halifenin meşruiyeti hakkında İslam düşünce ekollerinin görüşü yanlış verilmiştir?

- A) İsmailiyye - Hz. Osman hariç diğer üç halifenin hilafeti meşrudur.
- B) Zeydiyye - Hz. Ali en layık olmakla birlikte Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'in halifeliği meşrudur.
- C) Hariciler - Hz. Ebubekir ve Hz. Ömer'in halifeliklerinin tamamı, Hz. Osman'ın ilk altı yılı ve Hz. Ali'nin de tahkime kadar olan halifeliği meşrudur.
- D) Eşariyye - Dört halifenin hilafetlerinin tamamı meşrudur.
- E) İmamiyye - Hülefa-i Raşidin'den sadece Hz. Ali'nin hilafeti meşrudur.

Cevap Anahtarı: A

NUSAYRİLİK HİKAYE

Musa sahibine (**Muhasibiye**) **Ali'ye** itaat etmesini söyledi

Musa'nın sahibi de (Muhasibi) **Suriye'ye** giderek **Kitabul Mecmu** eseriyle bu emre itaat etti.

Musa dedi ki: **Yedi devir** yani yıl **sırlarını** tutanlara **hızır** yetişecek ve onlar **hayvan** olmadan gökteki **yıldızlarla** beraber **Melek** olacak.

Musa unutma din Hoca'dan öğrenilmez **Amca'dan** öğrenilir.

NUSAYRİLİK

- **Suriye'de** ortaya çıkmıştır.
- Suriye'nin **Lazeki** bölgesi **Hatay'ın Samandağ** bölgesi
- Kurucusu **Muhammed b. Nusayr en-Nemirî'dir.**
- **Nemîriyye** diye anılır.
- **Batınî** bir fırkadır.
- Hz. Ali zahirde **imam** batında **İlah'tır.**
- **Ams:** Hz. Ali ilah, Muhammed icab, Selman i Farisi bab
- **Şii aşırı** bir fırkadır.
- Hızır inancı kuvvetlidir.

- **Hamdan el muhasibi** tarafından sistemleşecektir.
- Hasibinin yazdığı **Kitabul Mecmu** nusayriliğin kutsal kitabıdır.
- Sır mezhebi olarak karşımıza çıkar.
- Nusayrilikte kadınların herhangi bir sorumluluğu yoktur.
- Bir mezhepte din, **din amcasından** öğrenilir Nusayrilik'tir.
- Çiftçilik ile uğraştıklarından dolayı Nusayrilere **Fellah** denmiştir.

TAHAYYÜL

Nusayrilikte inanç esasları

- Allah'ın iki yönü vardır. Lahuti ve Nasuti yönü
- Allah bilinmek için Ali'nin şahsında zuhur etmiştir.
- Zahir Batın deyince **nusayrilik** ön plana çıkacaktır.
- Allah'tan başka ilah, Muhammed'den başka hicab Selman'dan başka bab yoktur.
- Kur'an Ali'nin sözüdür.
- Hasan ve Hüseyin'in Melek olduğunu ifade edecekler.
- Gökteki yıldızların birer Melek olduğunu ifade eden tek mezhep **Nusayriliktir**.
- Takiyyeyi terk eden imansızdır.
- Tenasüh inancına inanılır. İnsan ruhunun hayvana geçebileceğini ifade ederler.
- Tenasüh inancı vardır.
- Tevili Ehl-i beyt imamları yapar.
- Mezhep dışından kız alıp vermezler.
- Yedi devir anlayışı bulunur.

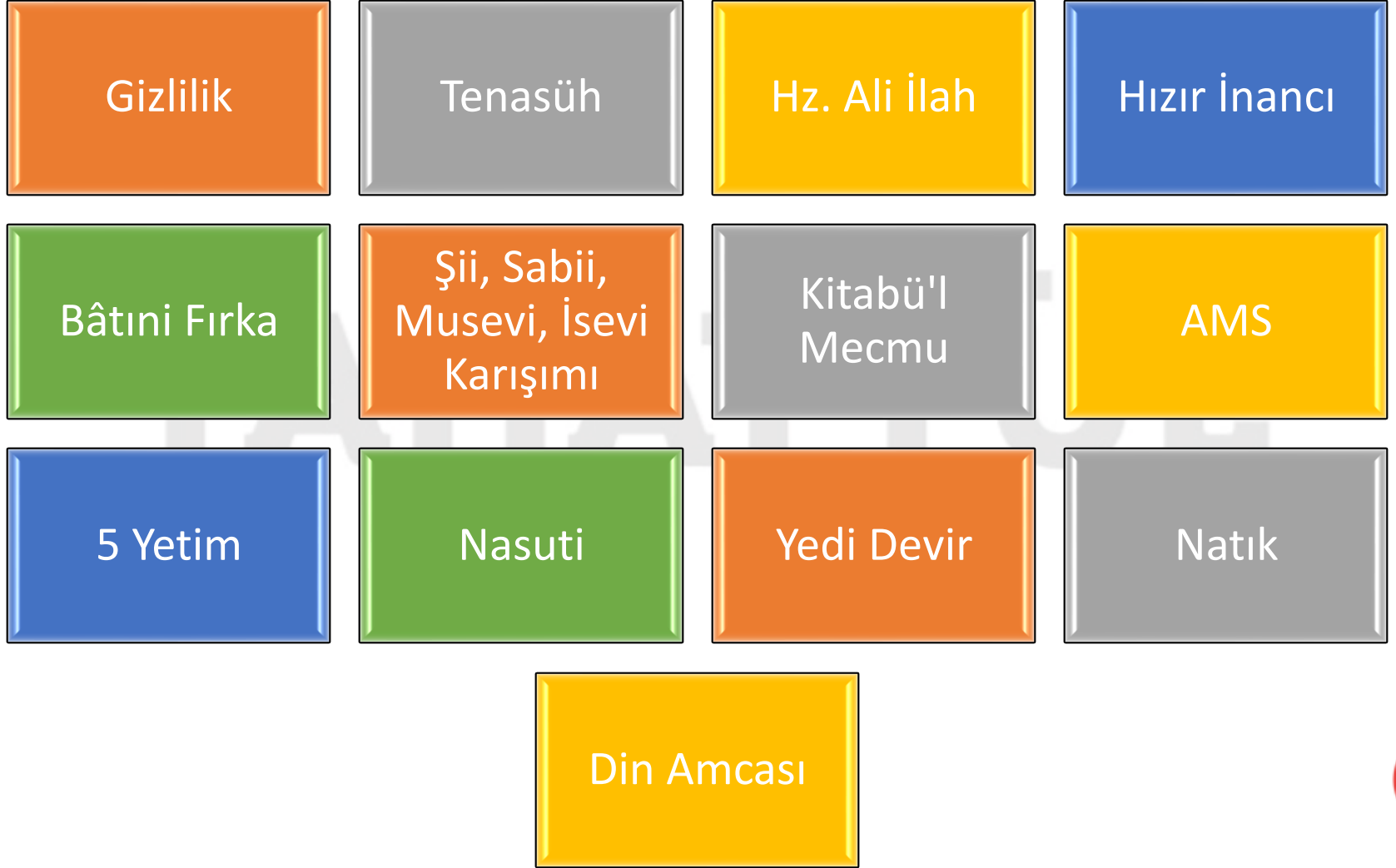

İnanç Esasları ve İbadet Anlayışları

- Fırkanın temel inançları, **Hamdan el-Hâsibî** tarafından düzenlenmiştir.
- Esasları **Kitabü'l-Mecmû'ya** dayanır.
- "Ben şahadet ederim ki Ali b. Ebi Talib'ten başka ilah, Muhammed Mahmûd'dan başka hicab, Selmân-ı Farisî'den başka bâb yoktur."
- **Ali "mânâ", Muhammed "isim" yahut "hicâb", Selman ise "bâb"** olarak anılmaktadır.
- "Ayn-mim-sin" (AMS) fırkanın sembolüdür.
- Nusayrîlik'te yaratılış, **ilah olan Ali'ye** nispet edilmektedir.
- **Tenasüh** inancına sahiptirler.
- Nusayrîlik'te fırkanın temel öğretileri "**sır**" olarak kabul edilmiş ve bunların Nusayrî olmayanlara açıklanması şiddetle yasaklanmıştır.
- Fırkada **dinî hiyerarşi** büyük şeyhlik, şeyhlik, nakiplik ve neciplikten oluşur.
- Nusayrîlik'te fırkaya dahil olmak özel bir merasimle gerçekleşir.

Nusayriler Öne Çıkan Kavramlar

TENASÜH

- Ölümünden sonra ruh bedenden ayrılınca bir başka bedene girerek yeniden dünyaya gelir.
- Nusayrî bir mümin, sırları bilerek ve onların gerektirdiği biçimde hayat sürdüğünde yedi tahavvül (değişim) geçirip yıldızlar arasında yerini alır.
- İnkârı ve kötülüğü seçenler fitratlarına göre köpek, deve, katır, koyun şeklinde doğarlar; çok çirkin davranış sergileyenler ise necis hayvanların yahut birtakım haşerelerin bedenlerine girerek gelirler.
- **TAKAMMUS**
- Dürzîlere'e göre insanların ruhları bir defada ve sınırlı olarak yaratılmıştır.
- Bu sebeple sayıları artmaz ve eksilmez.
- İnsan ölünce ruhu derhal başka bir cesede girerek yeniden doğar.
- Ölüm, ruhun bir çeşit gömlek değiştirmesidir.
- Dürzîler insan ruhunun bitkilere ve hayvanlara geçtiğini reddederler.

DÜRZİLİK

Şerife **Mısırd**a **Fatma** halasının yanına gider. Orada Fakir olan **Hikmete** aşık olur. **Sırlarını** kimseye demezler.

Hakim ve hala şerife'yi **İsmaile** vermek ister.

Kızın babası **Hakim** kıral olduğundan fakir hikmeti kabul etmez.

Hakimin veziri olan **Hamza** da Şerife'ye göz koymuştur. Kızı alacak ve kral olacak.

Hikmete sen ilah ol ben de kızınla evleneyim peygamber **Hudud** olayım der.

Şerife ile Hikmet evlerinde bulunan bir mahzende buldukları **gömlekle** kılık değiştirirler ve başka bir yerde özgürce takılırlar.(**Takammus**)

Hikayede Cahil (**Cühhal**) olan Baba, Akıllı (**Ukkal**) olup kızı elde eden Hikmettir.

DÜRZİLİK

- **Mısır'da** Fatimi Devleti'de Şiiliğin **İsmailiye** mezhebinden ortaya çıkmıştır.
- Kurucusu Hâkim'in veziri **Hamza b. Ali'dir.** (İmam)
- Fatimî halifelerinden **Hâkim-Biemrillah'ın ilah** olduğuna inanırlar.
- Hamza b. Ali **Hudud (Peygamber)** olarak kabul edilir.
- **Şiî-İsmailî** çevreden çıkan ve tamamen **batınî** bir karakter taşıyan fırkadır.
- Hakimiye diye de anılmıştır.
- **Sırra** aşırı önem veren fırkadır.
- Kadınlara sır verilmez.
- Kapalı bir toplum anlayışını benimsemişlerdir.
- Kutsal kitaplar: **Hikmet'üş Şerife ve Resail'ül Hikme**
- Günümüzde **Lübnan, Suriye, Filistin ve İsrail'de** yaklaşık 450.000 civarında Dürzî bulunduğu sanılmaktadır.
- Sembol Dürzi Yıldızı (5 köşeli yıldız)

DÜRZİLİK

DÜRZİLİĞİN İNANÇ ESASLARI

- Tanrı son olarak **Hakim b. Emrillah'ın** suretinde görünmüştür.
- Hamza b. Ali'nin Hudut yani peygamber olarak kabul eden, her şeyin ilk illeti Hamza olduğunu savunan mezheptir.
- **Takiyye'yi** uygulayan Dürziler kendilerini Müslüman olarak göstermişlerdir.
- Ruhun ölümü ve dirilmesi söz konusu değildir.
- Cennet, cehennem, arş gibi hususlar bu dünyadadır.
- Ahiret yeryüzünde olacaktır.
- Tek evlilik esastır. Boşanma hoş karşılanmaz.
- Dürziliğin yedi esası vardır.
- Takammus inancına sahiptirler.
- Ölümden sonra ruhun başka bir cisme geçtiğine inanmaktadırlar. Fakat ruhun hayvan vücuduna girmediğini savunurlar.
- Dürzî toplumu dini konuları bilen “**ukkâl**” ve bilmeyen “**cühhâl**” olmak üzere iki kısma ayrılır.
- **Hudud:** Hamza b. Ali'nin görevlendirdiği Peygamber derecesindeki kişilerdir.

Dürzilikte Öne Çıkan Kavramlar

YEZİDİLİK HİKAYE

Yezid Hz. Hüseyini şehit ettikten sonra **Kuzey İrakı** fethetmek için **Cilveli reş** kara bir ajan olan bir bayanı Irakta bulunan **Adi** olan bir **Şeyhe** göndermiştir.

Adi olan Şeyh Horozlara çok düşkün olduğundan cilveli reş olan kadın kucağında **horoz** ile onun huzuruna gelir.

Büyük bir **ateşin** yanında ısınan Şeyh b. Adi kendini hem Peygamber hem de Tanrının meleği olarak yutturuyor.

Onu öldüren cilveli reş kadın onu hayvana benzeterек görevini tamamlıyor. (**Tenasuh**)

YEZİDİLİK

- Haricilerin İbadi kolundan ayrılan Yezid b. Üneyse taraftarların oluşturduğu bir mezheptir.
- Adeviyye tarikatından türemiştir.
- Kurucusu **Şeyh Adi bin Müsafir**
- Ortaya çıktığı yer **Kuzey Irak'ın** Laleş bölgesi.
- **Şiî unsurlara sahip olmadığı** halde tarih boyunca sırrî (gizli) yönünü koruyabilmiş bir yapıdır.
- Kapalı bir toplum halinde yaşamaları, **gizliliğe önem vermeleri** önemli özelliklerindedir.
- Bugün başlıca **Irak ve Suriye** ile çok küçük oranda **Türkiye, Gürcistan ve Ermenistan'da** yaşamaktalar.
- Türkiye'de **Siirt, Hakkari, Mardin, Urfa** gibi illerimizde varlığını sürdürmektedirler.

YEZİDİLİK

- Kutsal kitapları **Mushaf-ı- Reş Kitabul- Cilve**
- Zerdüşlikten, Sabiilikten Şamanizmden, Mecusilikten, Putperestlikten, Hristiyanlıktan, Yahudilikten etkilenmişlerdir.
- Tenasüh inancı vardır.
- Yezidiliğin başkenti **Denizli'dir.**
- Kelime-i şهادetleri, Lâ ilâhe illallah, Emin Cebrâil Habîbullah (Allah'tan başka ilah yoktur, Emin Cebrail Allah'ın sevdiği)dir).
- Yezidiler üç büyük meleği kabul ederler. Bunlar; **Melek, Şeyh Adi, Sultan Yezid.**
- Emin Cebrail'den maksat **Melek Tavus'tur.**
- **Şeytan** diye de anılan **Melek Tavus**, Yezidîliğin en önemli sembolüdür ve horoz şeklinde tersim edilir.

YEZİDİLİK

- Ateş saygı da bulunacaktır.
- Şeytan onlar için önemli figür olacaktır.
- Şeyh b. Adi hem Peygamberdir hem de Tanrının meleğidir.
- Melek Tavus'un Allah'ın meleği ve elçisi olduğuna,
- Dini hiyerarşi bakımından **Müritler** ve **Ruhaniler** olmak üzere ikiye ayrılır.
- **Tenasüh inancı** bulunmaktadır.
- Yezidîler'e göre cehennem, kötüler için bu dünyada muhtelif hayvan vücutlarında ceza çekmekten ibarettir. Cennet ise semada bir yerdir.

Yezidiler Öne Çıkan Kavramlar

İsevi, Sabii,
Zerdüşt, Paganizm,
İslam karışımı

Kurucu Şeyh Adi

Şeytan: Melek
Tavus

Kitabü'l-Cilve ve
Mushaf'ı Reş

Tenasüh

Horoz

MEZHEPLER TARİHİ 2023 MBSTS

56. Dinî gruplar ve kutsal kabul ettikleri kitaplarla ilgili olarak;

- I. Yezidilik - Kitabü'l-Cilve,
- II. Nusayrilik - Kitabü'l-Akdes,
- III. Dürzilik - Resailü'l-Hikme,
- IV. Kadiyanilik - Kitabü'l- Beyan

eşleştirmelerinden hangileri yanlıştır?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) II ve III
- D) III ve IV
- E) II ve IV

Cevap Anahtarı: E

2024 İHL MEZHEPLER TARİHİ

37. Alimler, İslam'ın temel inanç esaslarına tamamen aykırı mahiyette aşırı görüşler ileri süren kişi veya grupları nitelemek üzere "gulat" kavramını kullanmışlardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi âlimler tarafından bir mezhebin gulat olarak nitelendirilmesine sebep olan görüşler arasında yer almaz?

- A) Hulul
- B) İrca
- C) Beda
- D) Tenasüh
- E) Recat

Cevap Anahtarı: B

2024 DHBT LİSANS MEZHEPLER TARİHİ

17. Bazı aşırı İslam fırkalarında bâtını karakter ön plana çıkmakta ibadetler bile farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Örneğin bu fırkaların birinde beş vakit namaz "beş masum" kabul edilen Muhsin, Muhammed, Fatır, Hasan ve Hüseyin'e tahsis edilirken namazın başında "Ali, Muhammed ve Selman'ı yüceltiriz." denmekte, sonunda ise "Müminlerin emîri büyük ve yüce Ali bize merhamet et." ifadesi söylenmektedir. Oruç ibadeti dinî sınırların başkalarına ifşa edilmemesi anlamına gelmekte; Selman-ı Farisi'yi temsil eden zekât, mezhebin öğretilerini öğrenip başkalarına aktarmak şeklinde tanımlanmaktadır. Hac ibadeti ise Kâbe'nin ziyareti şeklinde değil, mezhebin büyüklerini ve onların kabirlerini ziyaretten ibaret görülmektedir.

Bu parçada özellikleri verilen mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dürzilik
- B) Yezidilik
- C) Nusayrilik
- D) Zeydilik
- E) İsmaililik

Cevap Anahtarı: C

2024 DİKAB MEZHEPLER TARİHİ

30. Dinî gruplardan bazıları görüşlerini açıktan ifade ederek herkese ulaşmak yerine daha kapalı bir toplum yapısını tercih etmiştir. Bu tutumun arka planında özellikle siyasi yapıyla sorun yaşama endişesi ve dışlanma korkusu etkili olmuştur. Söz konusu dinî gruplarda inanç esasları bir sır olarak görülmüş ve herkesle paylaşılmamıştır.

Aşağıdakilerden hangisi bu gruplardan biridir?

- A) Vehhabilik
- B) Ezarika
- C) Zeydilik
- D) İbazilik
- E) Nusayrilik

CEVAP ANAHTARI: E

2025 MBSTS MEZHEPLER TARİHİ

56. “Siz cansız (henüz yok) iken sizi dirilten (dünyaya getiren) Allah’ı nasıl inkâr ediyorsunuz? Sonra sizleri öldürecek, sonra yine diriltecektir. En sonunda O’na döndürüleceksiniz.” (Bakara, 2:28)

Bu ayeti batıl bir şekilde yorumlayarak, ölen bir insanın ruhunun başka bir insanın bedenine geçtiği inancına delil olarak öne süren mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Bahâîlik
- B) Dürzîlik
- C) Zeydîlik
- D) İmâmîlik
- E) İbâzîlik

Cevap Anahtarı: B

MEZHEPLER TARİHİ 2023 İHL

36. İslam coğrafyasında;

- kutsal kitapları arasında Kitabu'l-Cilve bulunan,
- kendilerini Hz. Adem'in oğlu Şahid b. Car'a dayandıran,
- hac ibadetlerini Laleş'te yerine getiren,
- marul, balık, fasulye gibi yiyeceklerin tüketilmesini yasak sayan

dini grup aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yezidilik
- B) Dürzilik
- C) Zeydilik
- D) Mürcie
- E) Talimiye

Cevap Anahtarı: A

DİKAB 2023 MEZHEPLER TARİHİ

28. Beyrut'a giden bir turist izlenimlerini şu şekilde aktarmaktadır: Çok kimlikli ve çok kültürlü bu şehri dolaşırken zaman zaman bazı yerlerde asılı; yeşil, kırmızı, sarı, mavi ve beyaz olmak üzere beş renkten oluşan bayraklar gördüm. Sorduğumda bu beş rengin dini bir grubu temsil ettiği ve onların inançlarında önemli bir konuma sahip olan beş hududa karşılık geldiği cevabını aldım. Bu hududların sırasıyla külli akıl, külli nefis, kelime, sabık ve tali olarak isimlendirildiğini; bu bilgilerin, mezhebin sistemleşmesinde önemli rolü olan Hamza b. Ali'nin risalelerinde yer aldığını öğrendim.

Bu parçada bahsedilen dinî grup aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dürzilik
- B) Nusayrilik
- C) Yezidilik
- D) Bahailik
- E) Kadiyanilik

Cevap Anahtarı: A

MEZHEPLER TARİHİ 2021 MBSTS

56. İnsanların ruhları kutsaldır; bir defada ve sınırlı sayıda yaratılmıştır. Bu nedenle bir insan vefat ettiğinde yalnızca bedeni ölür, ruhu yaşamaya devam eder. Ruhun yaşaması ise bir başka insan bedeninde yeniden hayat bulması şeklinde gerçekleşir; hayvan veya bitkilere geçmesi söz konusu değildir.

Bu parçadaki görüşlere sahip birisinin aşağıdaki mezheplerden hangisine mensup olması beklenir?

- A) Dürzilik
- B) Nusayrilik
- C) Yezidilik
- D) Bahailik
- E) Kadiyanilik

Cevap Anahtarı: A

2024 MBSTS MEZHEPLER TARİHİ

57. Nusayriliğin görüşlerinin oluşmasında;

- I. Aşırı Şii fırkaların uluhiyet ve peygamberlik anlayışı,
- II. Haricilerin başlattığı dini ve siyasi tartışmalar,
- III. İmamiye'nin mehdilik inancı

etkenlerinden hangilerinin belirleyici olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

Cevap Anahtarı: D

MEZHEPLER TARİHİ 2022 İHL

35. İşlediği konuyla ilgili mezheplerin kutsal metinlerinden Örnekler paylaşan bir öğretim üyesi, dersinde örnek olarak şu cümleyi nakletmiştir: "Ey Ali b. Ebi Talib! Ey arzu edenin sevip dilediği, ey uluhiyeti ezeli olan, ey bütün yaratılmışların aslı! Sen bizim gizli ilahımız, açık imamımızsın."

Bu cümle aşağıdaki metinlerden hangisine aittir?

- A) Mushaf-ı Reş
- B) Kitabü'l-Akdes
- C) Kitabü'l-Mecmu
- D) Resailü'l-Hikme
- E) Kitab-ı Cilve

Cevap Anahtarı: C

Vehhabiyye

- Kurucusu **Muhammed b. Abdülvehhab'tır.**
- Suudi Arabistan'da kurulmuştur. **Suudi Arabistanın** resmi mezhebidir.
- Ameli imandan bir cüz görerek ibadet etmeyenleri **tekrir ederler.**
- Amelde Hanbeli mezhebini benimserler.
- Kuran ve Sünnette bulunmayan her şeye **bid'at** diyerek karşı çıkarlar.
- Haricilik, Vehhabilik ve Muvahhidun gibi isimlerle anılırlar.
- Müslümanları tekrir ederek canlarını ve mallarını helal saymaları nedeniyle Haricilik'le vasıflanmışlar.
- Türbe ve kabirleri tahrip etmeleri nedeniyle '**mezar yıkıcılar**' olarak adlandırılmışlar.
- Fıkıh mezheplerine bağlı medreseleri kapatmışlardır.
- Tarikat faaliyetlerini yasaklamışlardır.
- Kütüphanelerdeki fıkıh ve tasavvuf eserlerini yakmışlardır.

İbn Abdülvehhab'ın Görüşleri

- İman kalb ile tasdik dil ile ikrar ve **amelden** oluşur.
- İman Artar ve eksilir.
- Büyük günah işleyen kişi **küfre girer.**
- **Cihat** adı altında Osmanlı Devleti'ne, Hicaz hükümetine, Şiîlere ve diğer rakiplerine karşı sıcak bir mücadele yürütmüşlerdi.
- Kendileri gibi düşünmeyen Müslümanları tekfir edip şiddet uygulamışlardır.
- Allah'ın zatına ve tüm sıfatlarına Kur'an ve hadislerde haber verildiği üzere inanmak gerekir.
- Müteşabih ayetleri ve haberî sıfatları **tevil etmek** caiz değildir.
- Şefaatin sadece Allah'ın izniyle ve ahirette olacağına inanırlar.
- Allah'a dua ederken dileklerin kabulü için Hz. Peygamber'i ve velileri aracı kılma manasına gelen **tevessülü** eleştirmişlerdir.
- Bunu Cahiliyye Araplarının putları aracı kılmalarına benzeterek şirk tehlikesine dikkatleri çekmiştir.

İbn Abdülvehhab'ın Görüşleri

- **Tevhid** inancına aşırı vurgu yaparlar.
- Ölmüş şeyhle irtibat kurmak anlamındaki **râbita**, ondan yardım dilemek anlamındaki **istimdâd** benzeri tasavvufî davranışları **ulûhiyet tevhidine** zarar verdiği için eleştirmişlerdir.
- Türbe, mezar ziyaretleri, kabir başında namaz kılmak, dua etmek gibi amelleri şirk kapsamında değerlendirmiştir.
- Mescitlere kubbeler ve yüksek minareler yapmak, içlerini süslemek bid'at kabul edilmektedir.
- Kelam ve felsefeyle meşguliyet bid'at olarak telakki edilmiştir.
- Kandil gecelerini kutlamak, Kur'an ve hadislerde geçmeyen dua ve zikirleri tekrarlamak, Kur'an'ı makam ve teğanni ile okumak, mevlid okutmak, tesbih kullanmak bid'attır.

BABİLİK- BAHAILİK

- 19. yüzyılda **İran'da** ortaya çıkmıştır.
- Babilik Şiiliğin devamıdır.
- Bu hareketin arka planında tasavvufi **Şeyhîlik tarikati** yatmaktadır.
- Mirza Ali Muhammed asıl kurucusudur. **BAB- MAM**
- Mirza Ali Muhammed önce kendisini **bab** sonra **imam** sonra **peygamber** ilan edecektir.
- Kur'an-ı Kerim'in nesh edildiğini söyleyecektir.
- Allah'ın haram kıldığı şeyleri helal kılacaktır.
- Kur'an-ı Kerim'i nesh eden kitabı **El-beyan'dır.**
- İranlılar tarafından kurşuna dizilip öldürülmüştür.
- Mirza Yahya Nuri ve Mirza Hüseyin Ali, Mirza Ali Muhammed'in görüşlerini devam ettirecektir.
- **Bâbîlik ve Bahâîliğe** göre İslam son din, Hz. Muhammed (s.a.v) son Peygamber değildir.
- **19 sayısı** kutsal kabul edilir.

BAHAİLİK

- Bâbîlik, Mirza Hüseyin Ali'nin önderliğinde Bahâîlik adı altında devam etmiştir.
- Bahailiğin kurucusu **Mirza Hüseyin Ali'dir.**
- Kendisini **Bahullah** Allah'ın övgüsünü kazanmış lakabını kendisine verecektir.
- Mirza Hüseyin Ali İsrail'in bulunduğu bölgeye giderek **Akka** şehrinde kendisini **Nebi** ilan etti.
- Bahailiğin kitabı **El İkan** ve **El- Akdes'dir.**
- **Akka şehri** İsrail topraklarında bulunacaktır.
- Babailik ve Bahailik kendilerini İslami mezheplerden saymayacak kendisini apayrı bir din olarak kabul edecektir.
- Mirza Hüseyin Ali'nin torunu **Şevki efendi** Bahâîliği dünyaya yaymak için büyük gayret sarfetti.
- Günümüzde özellikle İran, Amerika, Avrupa, Afrika ve Pakistan'da faaliyetlerde bulunurlar.

Bâbîlik-Bahâîliğin Temel Görüşleri

- Dünyanın son bulması ve kıyametin kopması söz konusu değildir.
- Onlara göre cennet ve cehennem yalnızca birer semboldür.
- Âdem'den itibaren bütün peygamberler, tanrı zuhuru olan Bahau'llah'ı müjdelemek için gönderilmişlerdir.
- Bahau'llahtan (Hüseyin Ali'den) bin yıl sonra resül gelecektir.
- Cihad Bahâîlikte yasaklanmış bir dini hükümdür.
- İyi insan meleğe kötü inşan şeytana benzetilir.
- 19 sayısı onlar için son derece önemlidir.
- 19 gün oruç tutar 19 ay vardır 19 gün vardır.
- Mabetlerine **Meşriku'l Envar** denir.
- Bâbîlik-Bahâîliğin kutsal kitapları **El-Beyân- El İkan- El Akdes- Kelimat-ı Maknune**

AHMEDÎLİK (Kadiyânî'lik)

- Kurucusu **Mirza Gulam Ahmed** Kadiyânî'dir.
- Hindistan'da 19. yy. yüzyılın sonlarına doğru kurulmuştur.
- **Ahmedîlik**, **Mirzaîlik** ve **Kâdiyânîlik** adlarıyla da anılmaktadır.
- Mirza Gulam Ahmed önce kendisinin **müceddid**, **mesih** daha sonra **nebî** ve resul olduğunu iddia etti.
- Nebîliğinin velâyet nuruna sahip bulunması sebebiyle mecazi anlamda anlaşılabilceğini, ayrıca Allah tarafından kendisine haberler ilham edilmesi açısından "**muhaddes**" olduğunu ifade etti.
- Müslümanların beklediği **Mesih** ile **Mehdi** aynı kişi olup o da Mirza Gulam Ahmed Kadiyânî'dir.
- 1904 yılında ise kendisinin Hinduların beklediği kurtarıcı **Krişna avatar** olduğunu ileri sürdü.
- Kendisini Hinduların beklediği **Krişna**, Müslümanların beklediği **Mehdi**, Hristiyanların beklediği **Mesih** olarak ilan edecektir.
- Gulam Ahmed, üç dini birleştirmeye çalışmıştır.
- Günümüzde **İngiltere'de** ve Hint alt kıtasında faaliyetlerini sürdürürler.

Ahmediliğin Temel Görüşleri

- **Kâdiyan kolu**, Gulam Ahmed'in nebilik iddiasını öne çıkartmakta ve buna inanmayanları kâfir olarak görmektedir.
- **Lahor kolu** Gulam'ın nebiliği iddiasına karşı çıkar. Gulam Ahmed yalnızca bir müceddid ve bir velidir
- Vahyin kesilmediğini savunmaktalar.
- İslâm'ın ibadet ve muamelat konularında tamamen **Hanefi mezhebini** benimsemektedir.
- Kılıçla cihat devri bitmiştir kalemle cihat başlamıştır diyecektir.
- Afrika ve Avrupa'da yürüttüğü kültürel faaliyetlerde çok sayıda insanın Müslüman olmasına vesile oldu.
- Kadiyanilik İngilizler tarafından desteklenecektir.
- Beklenen kurtarıcı fikrinden dolayı yani mehdilik inancı Mesihlik inancı üzerine kurulacaktır.
- Kendilerine verdikleri isimler: **Mirzaiyye, Ahmediyye ve Kadiyanilik**

KADIYANİLİK:

Hindistan'da ortaya çıkmıştır.

Mirza Gulam Ahmed önce kendisinin **müceddid**, **mesih** daha sonra **nebî** ve resul olduğunu iddia etti.

Kendisini Hinduların beklediği **Krişna**, Müslümanların beklediği **Mehdi**, Hristiyanların beklediği **Mesih** olarak ilan edecektir.

- **Kâdiyan kolu**, Gulam Ahmed nebidir.
- **Lahor kolu** Gulam Ahmed yalnızca bir müceddid ve bir velidir

BABİLİK:

19. yüzyılda **İran'da** ortaya çıkmıştır.

Mirza Ali Muhammed önce kendisini **bab** sonra **imam** sonra **peygamber** ilan edecektir.

19 sayısı kutsal kabul edilir.

Kur'an-ı Kerim'i nesh eden kitabı **El-beyan'dır.**

2024 DHBT ORTAÖĞRETİM MEZHEPLER TARİHİ

16. Dini hareketler arasında;

- Mirza Hüseyin Ali tarafından kurulan,
- kutsal kitapları "el-Beyan olarak kabul edilen,
- peygamberliğin devam ettiğine inanan

ekol aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yezidilik
- B) Vehhabilik
- C) Bahailik
- D) Kadiyanilik
- E) Dürzilik

Cevap anahtarı: C

2024 DHBT ÖNLİSANS MEZHEPLER TARİHİ

16. Mehdi beklentisi büyük dinlerden ilkel kabilelere kadar pek çok dinde karşılığı olan bir inançtır. Genellikle sosyal ve siyasal sıkıntıların arttığı dönemlerde belirgin hâle gelen bu inanç, tarihte ve günümüzde pek çok dinî ya da siyasi hareketin temel kabulleri arasında yer almıştır. İsimleri veya sıfatları değişmekle birlikte, kıyamet öncesinde belirli özelliklere sahip bir kurtarıcının ortaya çıkacağı ve yeryüzünde adaleti tesis edeceği beklentisi bu inancın özünü oluşturmaktadır.

Bu inanç, aşağıdaki İslam mezheplerinin hangisinin ortaya çıkışında belirleyici olmuştur?

- A) İbazilik
- B) Maturidilik
- C) Mutezile
- D) Kadiyanilik
- E) Eşarilik

Cevap Anahtarı: D

MEZHEPLER TARİHİ 2022 MBSTS

58. Hint alt kıtasında Müslümanların sosyal ve siyasi açıdan buhran içinde buldukları bir dönemde, önce hicri 14. yüzyılın müceddidi olduğu iddiasında bulundu. Bu iddiasını, kendisinin Müslümanların beklediği mehdi, Hristiyanların beklediği mesih ve Hinduların beklediği avatar olduğunu söyleyerek daha da genişletti.

Bu parçada bahsedilen kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mirza Ali Muhammed
- B) Hakim Nureddin
- C) Mirza Gulam Ahmed
- D) Mirza Beşîrüddin Mahmud
- E) Mevlana Muhammed Ali

Cevap Anahtarı: C

2024 DİKAB MEZHEPLER TARİHİ

29. Hayfa şehrine giden bir turist, orada arkadaşlarıyla birlikte önemli turistik ve dinî mekânları ziyaret eder. Bu sırada, dinî bir hareketin merkezi olan Yüce Adalet Evi'ni ve bu hareketin kutsal kitabı olarak kabul edilen Kitabü'l-Akdes'i ve Beyan'ı görme fırsatı bulur. Ayrıca oradaki yetkililerden bu hareketin ilk olarak İran'da ortaya çıkarak sonrasında Hayfa'yı merkez kabul ettiğini, kutsal kitaplarında belirtilmeyen hüküm ve kararların bu merkezdeki dokuz üye tarafından yorumlanıp karara bağlandığını öğrenir.

Bu kişinin ziyaret ettiği mekân aşağıdaki dinî hareketlerden hangisine aittir?

- A) Kadiyanilik
- B) Yezidilik
- C) Dürzilik
- D) İbazilik
- E) Bahailik

CEVAP ANAHTARI: E

DHBT 2022 ÖNLİSANS MEZHEPLER TARİHİ

16. Kurumsallaşmış dinler içerisinde mevcut geleneği sorgulayan yeni oluşumlar sıklıkla ortaya çıkmaktadır. Bunlar genelde mevcut gelenekten beslenerek ortaya çıkmakla birlikte zamanla kurucu isimlerini Tanrı'nın yeryüzündeki temsilcisi olarak görmekte ve içinde doğdukları dinî gelenekten bağımsızlaşmaktadırlar. Böylece yeni bir din olarak kendilerini görmeye başlamakta ve yeni dini öğretiler ve pratikler geliştirmektedirler.

Aşağıdakilerden hangisi bu türden bir oluşumdur?

- A) Vehhabilik
- B) Mürcie
- C) İbazilik
- D) Bahailik
- E) Zeydilik

CEVAP ANAHTARI: D

MEZHEPLER TARİHİ 2018 MBSTS

59. İslam mezhepleri içerisinde;

- Görüşlerini, liderlerinin müceddid ve peygamber olduğu iddiası üzerine kuran,
- Kalemle cihad fikrini öne çıkaran,
- Günümüzde İngiltere'de ve Hint alt kıtasında faaliyetlerini sürdüren

Mezhep aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Babilik
- B) Nizarilik
- C) Kadıyanilik
- D) Yezidilik
- E) Nusayrilik

Cevap Anahtarı: C

MEZHEPLER TARİHİ 2022 İHL

36. Mezhepler içerisinde;

- Şii gelenek içinde XIX. asırda ortaya çıkan,
- kendilerini bağımsız bir din olarak değerlendiren,
- eski Yunan ve İsmaili-Bâtini söylemlere dayanan,
- Şeyhlik tarikatıyla ilişkisi bulunan

ekol aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Dürzilik
- B) Kadiyanilik
- C) Nusayrilik
- D) Yezidilik
- E) Bahailik

Cevap Anahtarı: E

GENEL TEKRAR

Mehdi kavramına inanan mezhepler: Zeydîler- İsmâiliyye- İmâmiyye Ahmedîlik (Kadiyanilik)- Bâbîlik-Bahâîlik

- Yemen bölgesinde **Zeydiler** - Uman bölgesinde **İbadiler**
- **Suudi arabistanda** Hanbeliler ve **Vahhabilerdi.**
- **Mısır'da** ortaya çıkan mezhepler **İsmaililik** ve **Dürzilik**
- Kuzey Irak'ta **Yezidilik**
- Suriye'de **Nusayrilik**
- İran'da ortaya çıkan mezhepler **Babilik- Bahailik** ve **İmamiyye** mezhebi dediğimiz **Caferiliktir.**
- **Çağdaş İslam akımlarından; 19 yüzyılda ortaya çıkanlar.**
- Babilik- Bahailik- Vahabilik- Kadiyanilik
- **El kitabı'ı mecmu** Nusayrilikte ve Zeydilikte bulunmaktadır.
- 7 Devir anlayışı sadece **İsmailiyye** ve **Nusayrilik** mezheplerinde vardır.
- Zahir Batın deyince **ismaililik** ve **nusayrilik** ön plana çıkacaktır.

- İsmailiğin içerisinde ortaya çıkan mezhep **Dürzilik** mezhebidir.
- **Nimet küfrünü** benimseyenler Zeydilik- İbadilik
- **Sırra** aşırı önem veren ve kadınlara sır verilmez diyen fırkalar **Nusayrilik** ve **Dürzilik** tir.
- Şii aşırı gülat fırka (dinde aşırıya gidenler): **Nusayrilik, Dürzilik ve İsmaililik**'tir.
- Allah'ın iki yönü vardır diyorsa ya **Nusayriliktir** ya da **Dürzilik** tir.
- Şii mezhepler içerisinde ruhun hayvana geçebileceğini yani Tenasuh inancına sahip tek mezhep **Nusayrilerdir**.
- Hz. Ali'nin ilah olduğunu savunan tek mezhep **Nusayriliktir**.
- Gökteki yıldızların birer Melek olduğunu ifade eden tek mezhep **Nusayriliktir**.
- Takiyede hem **dürziler, İmamiyye** hem **Nusayriler** hem de **İsmailiyye** şiası kendisini gizleyecektir.
- Tenasüh inancı **Nusayrilik** ve **Yezidilikte** vardır.
- Ehl-i Sünnetten ayrılıp Tenasuh inancına sahip tek mezhep **Yezidiliktir**.

DİKAB 2023 MEZHEPLER TARİHİ

31. İslam mezhepleri içerisinde yer alan;

- I. Mürcie,
- II. Maturidiye,
- III. Mutezile

ekollerinden hangileri ameli, imanın varlık şartı olarak görmeyip kişilerin büyük günah işlemek suretiyle mümin olma vasfını yitirmeyeceğini savunmaktadır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

Cevap Anahtarı: C

MEZHEPLER TARİHİ 2023 İHL

37. İslam düşünce tarihinde yer alan bazı ekollerin bilinen bir kurucusu yoktur. Bu ekoller, sistematik bir mezhep görünümünden ziyade belli bir görüşün merkeze alındığı düşünce grupları olma özelliğini taşır. Bu niteliklerinden dolayı da söz konusu ekoller bir kişi veya grubun takipçilerini değil belirli bir görüşü benimseyenleri ifade eder.

Aşağıdakilerden hangisi bu parçada bahsedilen ekollere örnek verilebilir?

- A) Dürzilik
- B) Müşebbihe
- C) Bahailik
- D) Kadiyanilik
- E) Mutezile

Cevap Anahtarı: B

MEZHEPLER TARİHİ 2022 İHL

37. Ahzab Suresi 40. ayette geçen "...(O) Allah'ın elçisi ve nebilerin hatemidir..." ifadesi Müslümanlar tarafından Hz. Muhammed'in son peygamber olduğunu gösteren bir delil olarak ele alınmıştır. Ancak "hatem" kelimesinin sözlükte yüzük, mühür, süs gibi anlamlara gelmesinden hareketle İslam dünyasında farklı yorumlara başvuruarak Allah'tan vahiy alma sürecinin Hz. Muhammed ile son bulmadığını söyleyen bazı gruplar da ortaya çıkmıştır.

Buna göre;

- I. İbazilik,
- II. Kadiyanilik,
- III. Zeydilik

gruplarından hangilerinin bu görüşü savunduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

Cevap Anahtarı: B

MEZHEPLER TARİHİ 2022 MBSTS

56. Bazı İslam düşünce ekolleri, Allah'a sıfat nispet edilemeyeceğini savunmuşlardır. Muattıla olarak nitelenen bu gruplar, teşbihe yol açacağını ve O'nun uluhiyetine zarar vereceğini ileri sürerek bu görüşlerini temellendirmişlerdir.

İslam mezhepleri arasında yer alan

- I. Mutezile,
- II. Cehmiyye,
- III. Mücessime,
- IV. Eşariyye

ekollerinden hangileri bu grup içinde değerlendirilmektedir?

- A) I ve II
- B) I ve III
- C) I ve IV
- D) II ve IV
- E) III ve IV

Cevap Anahtarı: A

MEZHEPLER TARİHİ 2022 MBSTS

57. "Hulul" kavramı ilahi zatın veya sıfatların yaratıklardan birine veya tamamına intikal edip onlarla birleşmesi anlamına gelir. Bu inancın İslam düşünce geleneğinde özellikle Şii fırkalarda yansımaları olmuştur.

Buna göre

- I. Zeydilik,
- II. Dürzilik,
- III. Nusayrilik

ekollerinden hangilerinde bu inancın izlerine rastlanır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

Cevap Anahtarı: E

MEZHEPLER TARİHİ İHTİSAS 2021

79. Aşağıdakilerden hangisi fikirleri ile itikadi bir fırkanın oluşumuna etki etmemiştir?

- A) Cehm b. Safvân
- B) Vâsıl b. Atâ
- C) Ma'bed el-Cühenî
- D) İbrâhîm en-Nehaî

CEVAP D

MEZHEPLER TARİHİ İHTİSAS 2021

80. İslam mezhepler tarihinde kullanılan aşağıdaki kavramlardan hangisi yanlış tanımlanmıştır?

- A) Muattila: Allah'ın zatından sıfatları soyutlayanlara verilen isim
- B) Haşviyye: Dinî konularda akıl yürütmeyi naklin önüne geçirenlere verilen isim
- C) Muhakkime-i Ūla: “Lâ hükme illâ lillâh” sloganı ile Hz. Ali'ye karşı çıkan ilk Haricilere verilen isim
- D) Sevâdu'l-A'zam: Hz. Peygamber ve ashabının yolundan giden ümmetin büyük çoğunluğuna verilen isim

CEVAP B

2024 DİKAB MEZHEPLER TARİHİ

31. Mezhepler dinî toplulukların tecrübe ettiği tarihî ve sosyolojik gerçekliklerdir. Bunlar peygamberlerin veya kurucu liderlerin ölümünden sonra ortaya çıkan yeni durumlar karşısında, dinî metinleri yorumlama ve anlama çabaları etrafında gelişmektedir. Bunun yanında mezheplerin oluşumunda coğrafi, içtimai ve kültürel pek çok faktör de rol oynamaktadır. Bu bakımdan mezhepler dinler için kaçınılmaz oluşumlar olarak görülebilir. Durum böyle olmakla birlikte mezhebin din yerine konulması ve güç kavgalarının mezhepler üzerinden yapılması, onların yaşanan problemlerin tek müsebbibi olarak görülmesine sebebiyet vermektedir.

Bu parçadan aşağıdakilerin hangisi çıkarılamaz?

- A) Coğrafya genişlemesiyle birlikte mezhepler bağımsız din hâline gelmektedir.
- B) Mezheplerin ortaya çıkışını dinî sebeplere indirgemek doğru değildir.
- C) Dinî metinlerin anlaşılma biçimi mezheplerin oluşumunda etkilidir.
- D) Bölgesel farklılıklar mezheplerin şekillenmesine tesir edebilmektedir.
- E) Mezhebî taassup, toplumsal birlikteliği olumsuz etkileyen bir faktördür.

CEVAP ANAHTARI: A

